

**YURT DIŞINDAKİ TÜRK ÇOCUKLARINA OYUN VE
ETKİNLİKLERLE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ**

Oğuzhan Özata

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Kasım, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren ...(...) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Oğuzhan

Soyadı : Özata

Bölümü : Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi

İmza :

Teslim tarihi : 03.11.2021

TEZİN

Türkçe adı : Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Oyun ve Etkinliklerle Türkçe Öğretimi

İngilizce adı : Teaching Turkish to Turkish Children Abroad with Games and Activities

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Oğuzhan ÖZATA

İmza ...:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Oğuzhan Özata tarafından hazırlanan “Yurt dışındaki Türk çocuklarına oyun ve etkinliklerle Türkçe öğretimi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Necati DEMİR

(Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Başkan: Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

(Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT

(Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi) .....

Tez Savunma Tarihi:06/10/2021

Bu tezin Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen, tez danışmanım saygıdeğer Prof. Dr. Necati DEMİR'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Araştırmam süresince zamanlarını ayırıp çalışmamla ilgili kıymetli katkı ve eleştirilerini sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Mustafa ÇAKIR, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif KORKMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT ve Dr. Öğr. Üyesi Gülşat BİCAN'a; Türkçe ve Türk kültürü derslerinin yürütülmesine ilişkin görüşmeler yaparak fikirlerine başvurduğum yurt dışında görev yapmakta olan Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenlerine katkıları için teşekkür ediyorum.

Lisansüstü eğitimim boyunca manevi desteklerini üzerimden eksik etmeyen sevgili ablam Gökçen İLGÜN ve kıymetli ağabeyim Kürşat İLGÜN'e teşekkürlerimi sunuyorum.

YURT DIŞINDAKİ TÜRK ÇOCUKLARINA OYUN VE ETKİNLİKLERLE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Oğuzhan Özata

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kasım, 2021

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılması önerilen oyun ve etkinliklerin Türkçe ve Türk kültürü dersine yönelik çocukların olumlu tutum geliştirmelerine etkisini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programları, ders kitapları incelenmiş; alanda görev yapan öğretmenlerle görüşmeler yapılmış ve mevcut durumda oyun ve etkinliklerin Türkçe öğretiminde ne kadar kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu incelemeler sonucunda öğretim programlarında oyun temasına yer verildiği ancak ders kitaplarında yeterince örnek oyun bulunmadığı gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında Türkçe öğretiminde kullanılması önerilen kırk beş oyun ve etkinlik hazırlanmıştır. Oyun ve etkinliklerin hazırlanma sürecinde çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçları dikkate alınarak Türkçe öğretimine katkı sağlayacak nitelikte olmasına özen gösterilmiştir. Hazırlanan etkinlikler yurt dışında görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerinin ve alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Değerlendirmeler sonucunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda oyun ve etkinliklerin yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılabileceği sonucuna ulaşılarak bu oyun ve etkinliklerin Türkçe öğretimine karşı olumlu tutum geliştirilmesi noktasında etkili olacağı belirtilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler : Oyun, etkinlik, Türkçe ve Türk kültürü dersi, Türkçe öğretimi, yurt dışındaki Türk çocukları

Sayfa Adedi : XV+92

Danışman : Prof. Dr. Necati DEMİR

**TEACHING TURKISH TO TURKISH CHILDREN ABROAD WITH
GAMES AND ACTIVITIES**

(M.S. Thesis)

Oğuzhan Özata

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November, 2021

ABSTRACT

For this purpose, it is a game for use in teaching Turkish for sale in the dormitory and the promotion of Turkish and related approach development from Turkish education. The trainings examined from these education and training programs; how much has been determined in advance in a game teaching that has been trained with teachers working in the field and is in the current situation. These books include training courses for children in their educational programs. In the research, forty-five games and activities were prepared for the use of Turkish. Useful for gaming and preparatory use, for use and intended use. Places exhibited for the opinions of Turkey and field experts who participated in foreign events prepared. Evaluations occurred. The game prepared by experts and the positive development of this game to be used in Turkish teaching for domestic use will progress in a positive direction. It was obtained in the research.

Key Words : Game, Turkish and Turkish culture lesson, Turkish teaching, Turkish children abroad

Page Number : XV+92

Supervisor : Prof. Necati DEMİR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Tanımlar.....	5
1.7. Kısaltmalar	5
1.8. İlgili Araştırmalar	6
BÖLÜM II.....	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Oyun Kavramı.....	10
2.1.1. Oyun Nedir?	10
2.1.2. Oyun Türleri.....	11

2.1.3.	Oyun ve Kültür İlişkisi	12
2.1.4.	Oyun ve Oyun Tekerlemelerinin Dil Gelişimine Etkisi.....	13
2.2.	Dil Kavramı	15
2.2.1.	Dil	15
2.2.2.	Ana Dili	15
2.2.3.	İki Dillilik.....	16
2.2.4.	İki Dillilik Türleri	17
2.2.4.1.	<i>Doğal İki Dillilik</i>	17
2.2.4.2.	<i>Kültürel İki Dillilik</i>	18
2.2.4.3.	<i>Sıralı İki Dillilik</i>	18
2.2.4.4.	<i>Bileşik İki Dillilik</i>	18
2.2.4.5.	<i>Alt Sıralı İki Dillilik</i>	19
2.3.	Avrupa’da Türkçe Eğitimi	19
2.3.1.	Türkiye’den Avrupa’ya Göç.....	19
2.3.2.	Türkçe ve Türk Kültürü Dersi	20
2.3.3.	Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programında Oyunların Yeri.	21
2.3.4.	Yurt Dışında Türkçe Eğitimi Alan Çocuklara İlişkin Sayısal Veriler....	23
2.3.4.1.	<i>Almanya’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	23
2.3.4.2.	<i>Avustralya’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	24
2.3.4.3.	<i>Avusturya’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	24
2.3.4.4.	<i>Belçika’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	25
2.3.4.5.	<i>Danimarka’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	25
2.3.4.6.	<i>Fransa’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	26
2.3.4.7.	<i>Hollanda’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	26
2.3.4.8.	<i>İsveç’teki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	27
2.3.4.9.	<i>İsviçre’deki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler</i>	27
BÖLÜM III	.....	28
YÖNTEM	.....	28
3.1.	Araştırmanın Modeli.....	28
3.2.	Evren ve Örneklem	28
3.3.	Veri Toplama Tekniği.....	28
3.4.	Verilerin Analizi	29
BÖLÜM IV	.....	31
BULGULAR VE YORUM	.....	31

4. Türkçe ve Türk Kültürü Dersinde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri.....	33
4.1. Ben Seni Gördüm.....	33
4.2. Bilmece Sorma Oyunu.....	34
4.3. Tekerleme Çemberi	35
4.4. Men-dilimin Ucunda.....	35
4.5. Zıttını Söyle	37
4.6. Harf Piramidi.....	37
4.7. Kelime Yutma Oyunu	38
4.8. 5N 1K	39
4.9. Kulağımda Tekerleme.....	40
4.10. Kardeşim Nerede?	41
4.11. Eylem Oyunu	42
4.12. Ne Yenir, Neresi Gezilir?	42
4.13. Ben Kimim?.....	43
4.14. Ortaya Karışık	44
4.15. Hangisi Farklı?.....	44
4.16. Ayaklı Sözlük.....	46
4.17. Beni Dinle.....	47
4.18. Ne Gerekli?	47
4.19. Bir Dilek Tut.....	48
4.20. Türk Sanatı.....	49
4.21. Akrabanı Bul	53
4.22. Hangi Yüz?	54
4.23. Müzikli Deyim Bulmaca	55
4.24. Taşların Üçü	58
4.25. Nereye Gitmeliyim?	58
4.26. Bom!	59
4.27. Hangi Türk Büyüğü.....	60
4.28. Saat Kaç?	61
4.29. Tak Takıştır	61
4.30. Dokuz Cümle	62
4.31. Pazar Alışverişi.....	64
4.32. Deyim ve Atasözü Oyunu	64
4.33. Yaz Bakalım	65

4.34.	Orada Ne Var?	66
4.35.	Yemekte Ne Var?	67
4.36.	İsim, Şehir, Hayvan.....	67
4.37.	Pantomimle Anlatıyorum	68
4.38.	Döndür Dilini.....	69
4.39.	Meydan Okuyorum.....	69
4.40.	Ne Denir?	70
4.41.	Aç Kapıyı Bezirgan Baş.....	71
4.42.	Arapsaçı	72
4.43.	Piramit Cümle	73
4.44.	Sakın Söyleme.....	73
4.45.	Çiz Bakalım	74
BÖLÜM V		76
SONUÇ VE ÖNERİLER		76
5.1.	Sonuç	76
5.2.	Öneriler	79
KAYNAKLAR.....		80
EKLER		86
Ek 1. Etkinliklerde kullanılacak Tekerleme ve Sayışmacı Örnekleri		87

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 <i>Alt temaların seviyelere dağılımı</i>	21
Tablo 2 <i>2015-2016 eğitim öğretim yılında Almanya'daki öğrenci verileri</i>	23
Tablo 3 <i>2016 yılı itibarıyla Avusturya'daki öğrenci verileri</i>	24
Tablo 4 <i>2016 yılı itibarıyla Fransa'daki öğrenci verileri</i>	26
Tablo 5 <i>2015-2016 eğitim öğretim yılında Hollanda'daki öğrenci verileri</i>	26
Tablo 6 <i>2016-2017 eğitim öğretim yılında İsviçre'deki öğrenci verileri</i>	27
Tablo 7 <i>Etkinlikler içerisindeki beceri ve kazanım dağılımları</i>	31

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1:</i> Men-dilimin ucunda oyunu	36
<i>Şekil 2:</i> 5N 1K şeması.....	40
<i>Şekil 3</i> Demircilik sanatı	50
<i>Şekil 4</i> Bakırcılık sanatı	50
<i>Şekil 5</i> Örgü örme sanatı	50
<i>Şekil 6</i> Ebru sanatı.....	51
<i>Şekil 7</i> Halı dokuma sanatı.....	51
<i>Şekil 8</i> Oymacılık sanatı.....	51
<i>Şekil 9</i> Oyacılık	52
<i>Şekil 10</i> Cam sanatı	52
<i>Şekil 11</i> Keçecilik sanatı	52
<i>Şekil 12</i> Çinicilik sanatı	53
<i>Şekil 13</i> Çömlekçilik sanatı.....	53
<i>Şekil 14</i> Hikaye küpü örneği (açık hali).....	63
<i>Şekil 15</i> Manzara 1	74
<i>Şekil 16</i> Manzara 2.....	75
<i>Şekil 17</i> Manzara 3.....	75
<i>Şekil 18</i> Manzara 4.....	75

KISALTMALAR LİSTESİ

- Akt. : Aktaran
Çev. : Çeviren
ÇSGB : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DİYİH : Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
s. : Sayfa
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
TDK : Türk Dil Kurumu
TTKD : Türkçe ve Türk Kültürü Dersi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dil, insanlığın ortaya çıkışından günümüze kadar insanların birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlayan en önemli araç olmuştur. İletişimde kullanılmasının yanında insanların düşünme ve öğrenme faaliyetlerini yürütmesinde de etkin rol oynamasıyla önem arz etmektedir.

İnsan, içerisinde bulunduğu topluma ait kültürü dil aracılığı ile edinir ve gelecek kuşaklara da bu kültürü dil aracılığı ile aktarır. Dil kültürün taşıyıcısı; kültür de dile kaynaklık eden önemli bir rezerv alanıdır (Göçer, 2012, s. 55). Bu sebeple insan; mensubu olduğu milletin düşünce yapısını, yaşam biçimini, gelenek ve göreneklerini edinebilmek için ana dilini tam anlamıyla öğrenmelidir.

1960'lı yıllarda misafir işçi konumunda Avrupa'ya göç eden Türk işçiler, zamanla ailelerini yanlarına alarak Avrupa'da kalıcı hale gelmişlerdir. Yarım asırdan fazla Avrupa'da varlık mücadelesi veren Türkleri bir arada tutan en önemli unsur Türkçedir. Bu sebeple Türkçenin yeni nesillere öğretilmesi ve Türk kültürünün Avrupa'da devamlılığının sağlanması için yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi hayati önem taşımaktadır.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, yurt dışındaki Türk çocuklarına ana dili eğitimi vermek ve Türk kültürünü aktarmak amacıyla Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programını hazırlamıştır. Bu program 2000 ve 2006 yıllarında güncellenmiştir. Ancak bu programlar herhangi bir materyal olmadan uygulanmaya çalışılmıştır (Çelik, 2016). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 16.11.2009 tarih ve 201 sayılı kararıyla Mili Eğitim Bakanlığı tarafından Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları hazırlanarak ilgili kurumlara

gönderilmiştir (İnce, 2013). Son olarak MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 2018 yılında Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programını güncellemiştir.

Yıldız (2013), “Almanya’da ana dili olarak Türkçe öğretimine ilişkin öğrenci görüşleri” adlı araştırmasında öğrencilerin Türkçe ders kitaplarını çok zor, Türkçe derslerini sıkıcı bulduklarını ve öğretmenlerin anlatım biçimlerinin hoşlarına gitmediğini ifade etmektedir. Yurt dışındaki Türk çocuklarının Türkçe ve Türk kültürü derslerinden uzaklaşmamları için ders içeriklerinin daha ilgi çekici ve eğlenceli hale getirilmesi gerekmektedir.

Öğrenme sürecinin eğlenceli, ilgi çekici ve öğrenmelerin kalıcı olmasında yüzyıllardır insanlığın hizmetinde olan oyunlar, günümüzde de önemli bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Oyunu ortak dil olarak kullanabilen çocuklar, birbirlerini tanımasalar bile birlikte oynayabilirler. Böylece oyun, çocuğun toplumsal bir varlık olarak gelişmesinde önemli bir rol üstlenir (Yörükoğlu, 1986, s. 49). Çocukların sosyal becerilerinin gelişmesi ve toplumun bir parçası olarak sağlıklı iletişim kurabilmeleri için oyunlar önemli bir eğitim aracı olarak görülmektedir.

Çınar (2008, s. 17), oyunu; bebeklikten başlayarak çocuğun toplumsallaşmasının en önemli aracı olarak tanımlar ve çocuğun biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik olarak oyunda geliştiğini ifade eder. Oyunlar bu özelliğiyle çocuğa çok yönlü bir gelişim ortamı oluşturduğunu ifade eder.

Çocuk, oyunlarda farklı rolleri oynarken kendi kişiliğini tanıyarak başkalarından ayrılan özelliklerinin farkına varır (Yörükoğlu, 1986, s. 49). Kendini tanıyan çocuk, kişisel gelişimi için atılması gereken adımların da farkına varacak, mensubu olduğu toplumu daha iyi tanıyacak ve sosyal bir birey olarak toplumdaki yerini alacaktır.

Oyunlar çocuklarda iyi, düzgün konuşma alışkanlığının yanı sıra karşıdaki kişilerin anlattıklarını dinleme, anlama yeteneğinin gelişimini de sağlar (Özhan, 1997, s.26). Oyunlarda fiziksel etkinliklerin yanında dilin temel becerilerinden olan konuşma ve dinleme becerilerinin de olması ve bu becerilerin kazanılması kişinin karşıdakini dinlemesi, anlaması ve onunla iletişim kurabilmesi için son derece gereklidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde oyun ve etkinliklerin kullanılmasını uzman görüşleri ışığında incelemektir. Bu amaç doğrultusunda

Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı, Türkçe ve Türk kültürü ders kitapları ele alınarak oyun ve etkinlikler hazırlanacaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

İnsanlar, kültürü ailesinden ve yakın çevresinden öğrenerek hayata başlar; öğrenim hayatı boyunca kültürel birikimini artırır ve mensubu olduğu millete kültür bağıyla bağlanır. Ancak günümüzde insanlar gelişen teknoloji vasıtasıyla dünyanın çeşitli coğrafyalarındaki kültürlerden etkilenme durumuyla karşı karşıyadırlar. Erken çocukluk döneminden itibaren başlayan teknoloji kullanımı dil ve kültür edinimini etkisi altına almaktadır. Geçmişte geleneksel çocuk oyunları ile sosyalleşen ve ana dilinin güzelliklerini oyun tekerlemeleriyle kavrayan çocuklar, bugün bilgisayar oyunları ile sosyal iletişimin kısıtlı olduğu bir ortamda büyümektedirler. Bu durum, çalışmamızın konusu olan yurt dışındaki Türk çocuklarını da kapsamaktadır.

Günümüzde yurt dışındaki Türk çocuklarının Türkçe kullanım alanları giderek daralmakta ve bu alanda da aile içerisindeki günlük konuşma dili hâkim olmaktadır. Bu sebeple okullardaki Türkçe ve Türk kültürü derslerinin en verimli şekilde işlenmesi gerekmektedir. Öğrencilerin derste öğrendiklerini içinde yaşadıkları sosyokültürel ve çevresel durumlarla ilişkilendirmelerine imkân sağlayan, aktif olarak katılabilecekleri etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] ,2018, s. 2). Bu tarz etkinlik ve çalışmalar öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı kılacak, öğrencilerin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayacaktır (MEB,2018, s. 2).

Bu çalışma, yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde oyun ve etkinlik kullanımının etkisini uzman görüşleri çerçevesinde ele alması bakımından önem arz etmektedir.

1.3. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Günümüzde Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde Türkler yaşamaktadırlar. Dört kuşaktır Avrupa'da yaşayan Türklerin birarada bulunmalarını sağlayan en önemli bağ şüphesiz ki Türkçedir. Ancak, son yıllarda karma evlilikler, aile içerisinde Türkçe kullanım oranlarının düşüklüğü, gençlerin -Türk arkadaşlarıyla dahi- Almanca vb. dilleri kullanma eğilimleri, Türkçe ve Türk kültürü derslerine katılım

oranlarının düşüklüğü Avrupa'daki Türkçenin ve nihayetinde Türklerin geleceğini tehlikeye atmaktadır.

Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının günlük yaşamlarını sorunsuz ve başarılı bir şekilde sürdürebilmeleri için kültürler arası iletişim becerileri önemlidir. Bu bağlamda Türkçe ve Türk kültürü dersinde öğrencilerin kendi kültürlerini öğrenmeleri, içinde yaşadıkları toplumun kültürü ve farklı milletlerden arkadaşlarının kültürleriyle kendi kültürlerini karşılaştırmaları, benzerlik ve farklılıkları tanıyıp anlamlandırmaları hedeflenmektedir (MEB, 2018, s. 1).

Bu çalışmada Türkçe ve Türk kültürü derslerinin öğrenci merkezli eğitim anlayışıyla yürütülebilmesi, çocuklarda Türkçeye karşı olumlu tutum geliştirilebilmesi, kazanımların kalıcı ve günlük yaşama aktarılabilir olması amacıyla çocuk oyunlarından yararlanılarak örnek etkinlikler önerilmiştir.

Bu araştırmanın problem cümlesi; “Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde oyun ve etkinliklerin kullanılmasının Türkçe öğretimine etkisi nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programlarında yer alan 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf kazanımlarıyla sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada;

1. Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde oyunların yeterince kullanılmadığı,
2. Türkçe ve Türk kültürü dersini yürütmekte olan uzmanlar genellikle kitaba bağlı kaldıklarından ve geleneksel yöntemler kullandıklarından derslerin sıkıcı olabileceği,
3. Oyunlarla verilen dil eğitimde bilgilerin daha kalıcı olduğu,
4. Önerilecek etkinliklerin Türkçe ve Türk kültürü dersinin işleniş şekline katkı sağlayacağı,

5. Kazanımların öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılacağı varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Dil: İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011, s. 664)

Ana Dili: İnsanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dildir (Korkmaz, 1992)

Oyun: Oyun, çocuğun fiziksel ve zihinsel yapısını geliştiren, nesnelere dünyasıyla ilişkiler kurmasını, özgürlük ve bireysellik kazanmasını sağlayan ve sonra da toplumsallaşmasına büyük ölçüde yardımcı olan çok önemli bir etkinliktir (Gürün, 1984, s. 120-121)

Eğitici Oyun: Öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini sağlayan ve daha rahat yerlerde tekrar edilmesine olanak veren etkinlikler olarak ifade edilir. En önemli üç özelliklerinden biri de eğitsel oyunların öğrenmeye yönelik olmasıdır ve bir amaç doğrultusunda sınıf içinde uygulanmasıdır (Demirel, 1999, s. 123).

1.7. Kısaltmalar

Akt. : Aktaran

Çev. : Çeviren

ÇŞGB: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

DIYİH: Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKD: Türkçe ve Türk Kültürü Dersi

1.8. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında eğitimde oyunların kullanılmasıyla ilgili olan ve bu araştırmanın oluşturulmasında kaynak niteliği taşıyan araştırmalar yer almaktadır. Bu araştırmalar özetlenerek verilmiştir.

Son yıllarda Türkiye ve dünya genelinde eğitimde oyunların kullanılmasına yönelik ilginin arttığı gözlemlenmektedir. Ancak özellikle Türkçe öğretiminde ve yabancı dil öğretiminde oyunların kullanılmasıyla ilgili olarak çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde çalışmamızın da alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Pektaş (2017), “geleneksel çocuk oyunlarının modern eğitimde kullanılması” adlı çalışmasında oyun ve oyun tasarımının tarihçesine değinerek günümüzde oyun karakterlerinin ve arka planının nasıl tasarlanması gerektiği üzerine görüş bildirmektedir.

Gümüştaş (2010), “geleneksel çocuk oyunlarından çağdaş eğitimde yararlanılması” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında eğitsel bilgisayar oyunlarının günümüz eğitiminde kullanılması için nasıl tasarlandığını araştırarak, geleneksel çocuk oyunlarımızdan olan yakan top oyununu bilgisayar ortamında oynanabilen bir oyun hâline getirerek eğitsel oyun tasarımının ne gibi özellikler taşıması gerektiği hakkında öneriler sunmuştur.

Gürbüz (2016), “geleneksel çocuk oyunları ve eğitimsel işlevleri:Emirdağ örneği” adlı çalışmasında yirmi beş tane geleneksel çocuk oyunu derlemiş ve bir takım beceriler kazandırması açısından bu oyunlar, işlevsel olarak incelemiştir. Oyunların eğlence ihtiyacını karşılama yanısıra vücut koordinasyonunu geliştirme, iletişim kurma, işbirliği yapma, kural bilincini öğrenme, sorun çözme, kültürlerini tanıma ve özyönetim becerilerini edinme gibi kavramların kazanılmasında çocuklara katkı sağladığı görülmüştür.

Gürsoy ve Arslan (2011), “eğitsel oyunlar ve etkinliklerle yabancılara Türkçe öğretim yöntemleri” adlı çalışmalarında yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak eğitsel oyunların kullanım şekillerini belirleyerek bu yöntemin kurallarını açıklamışlardır. Çalışmanın sonuç ve öneriler bölümünde yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere daha fazla eğitsel oyun üretilmesi ve ders kitaplarındaki etkinliklerin oyun ağırlıklı olması gerektiği vurgulanmıştır. Çalışmada ayrıca içinde tekerleme olan saymaca, söyleşmece, ezgili oyunlar ve zeka oyunlarının uygulanmasının üzerinde durulmuştur.

Esen (2008), “geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş Ahıska oyunları” adlı çalışmasında çocukların fizikî, psikolojik ve sosyal gelişimlerinde çocuk oyunlarının etkisini inceleyerek bu oyunların eğitsel değerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akın ve Atıcı (2015), “oyun tabanlı öğrenme ortamlarının öğrenci başarısına ve görüşlerine etkisi” adlı deneysel çalışmalarında eğitsel oyunların öğrenci başarısı ve motivasyonuna katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Coşkun (2008), “Türkiye’de ikinci yabancı dilin oyun yoluyla etkili öğretimi” adlı çalışmasında Türkiye’de yabancı dil öğretiminde etkinlik ve materyallerin zenginleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Korucu ve Kurtlu (2016), “Türkçe öğretmenlerinin Türkçe derslerinde eğitimsel materyal olarak oyun ve oyuncak kullanımına yönelik görüş ve önerileri” adlı çalışmalarında öğretmenlerin, oyun ve oyuncak kullanımının Türkçe dersi temel becerilerini kazandırmada etkili olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

Çakıcı (2016), “Almanya ve Türkiye'deki anaokullarında verilen anadili eğitiminde kullanılan oyunların çocukların temel dil becerilerine etkisi” adlı yüksek lisans tezinde oyunların dört temel dil becerilerinden ilk sırada dinleme becerisinin gelişimini desteklediğini, anaokullarında oynatılan oyunların incelenmesi ve elde edilen verilere göre Almanya'daki çocukların daha çok konuşma becerisi alanında geliştirildiğini Türkiye'de ise bu durumun değişiklik göstermediğini gözlemlemiştir.

Bozkurt (2017), “çocuk oyunları ile değerler eğitimi” adlı doktora tezinde araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin en çok saygı ve başarıyı tebrik değerini, daha sonra sırasıyla işbirliği, sorumluluk ve özgüven değerlerini davranışa dönüştürdüklerini ifade etmektedir. Bu çalışma oyunların değerlerin öğrencilere aktarılmasında ne kadar etkili olduğunu ortaya koymasından, ayrıca Türkçe ve Türk kültürü derslerinde de değerlerin aktarılmasında oyunların kullanılabilirliğine ilişkin önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Tören (2011), “Erzincan’da derlenen çocuk oyunlarının çocuk eğitimindeki yeri” adlı yüksek lisans tezinde Erzincan yöresine ait 250 adet oyunun tespitini yaparak bu oyunların Türkçe öğretimindeki yerinden ve oyunlardan Türkçe öğretiminde nasıl yararlanılabileceğinden bahsetmektedir.

Baştuğ (2015), “eğitsel oyunlarla desteklenen dikte etkinliklerinin öğrencilerin dikte becerilerine etkisinin incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde elde edilen bulgulara göre eğitsel oyunlar eşliğinde dikte çalışmaları uygulanan çalışma grubu ile klasik dikte çalışmaları uygulanan çalışma grubu arasında eğitsel oyunlarla dikte çalışmaları uygulanan grubun lehine anlamlı farklar bulunduğunu tespit etmiştir.

Varan (2017), “ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin zihinsel sözlüğünü geliştirmede eğitsel oyunların etkisi” adlı yüksek lisans tezinde eğitsel oyunlar ile kelime öğretimi yapılan deney grubu öğrencilerinin ön-test ve son-test puanları arasında son-test puanları lehine anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç doğrultusunda eğitsel oyunlarla yürütülen kelime öğretimi çalışmalarının, öğrencilerin zihinsel sözlüklerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu ifade etmektedir.

Kılıç (2012), “yabancılara Türkçe öğretiminde eğitici oyunlarla dil becerilerinin geliştirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde yabancılara Türkçe öğretimin de kullanılabilir eğitsel oyun uyarlamalarını belirleyerek bu derslerin daha eğlenceli ve verimli geçmesine katkı sağlayacak etkinlik örnekleri sunmuştur.

Wright (2005), “Games for Language Learning“ adlı kitabında dil becerilerinin geliştirilmesinde oyunların önemine vurgu yaparak bu alanda kullanılabilir 101 tane oyun örneği sunmaktadır.

Lee (1986), “Language Teaching Games and Contests” adlı kitabında dil öğretiminde kullanılabilir oyunları belirleyerek bu oyunların yaş gruplarına göre sınıflandırmasını yapmıştır.

Sun ve Seyrek (1997), “Okulöncesi Eğitimde Oyun” adlı kitaplarında oyun kavramının genel olarak tanıtılmasından ardından oyunların çocuğun gelişimine etkilerini, oyun çeşitlerini, anaokulunda oyun öğretiminin genel ilkelerini, anaokulunda uygulanacak oyunların öğretimi ve oyun dağarcığını bölümler hâlinde sunmuşlardır.

Dönmez (1992), “Oyun Kitabı” adlı çalışmasında oyunların sınıflandırmasını yaparak okul öncesi çocukların eğitiminde oyunların kullanılmasının önemine vurgu yapmaktadır. Ayrıca ilgili eserde engelli çocuklar için de oyunların kullanılmasına yönelik görüş ve planlama bölümü yer almaktadır.

Yapılan alan yazın taraması sonucunda Türkiye’de ağırlıklı olarak Türkçe öğretimi ve yabancılara Türkçe öğretimi alanında oyunların kullanılmasına ilişkin çalışmalar yer

almaktadır. Ülkemizde henüz yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde oyunların kullanılmasına yönelik bir çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Çalışmamızın konusunu oluştururken bu eksikliği göz önünde bulundurarak bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Oyun Kavramı

2.1.1. Oyun Nedir?

İnsanlık tarihi boyunca oyun, her kültürde ve her coğrafyada kendine yer bulmuştur. Hem çocukların hem de yetişkinlerin eğlenerek vakit geçirmelerini sağlayan önemli bir faaliyettir. Ancak oyun, literatürde sadece eğlenme aracı olarak değil eğlendirirken çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan da gelişmesini sağlayan bir araç olarak yerini almaktadır.

Oyun, herhangi bir amaç gözetilmeksizin, kurallı veya kuralsız gerçekleştirilen; ancak çocuğun her şartta isteyerek ve severek yer aldığı, fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişiminin temelleri olan, gerçek yaşamın bir parçası ve çocuk için en etkili öğrenme biçimidir (Dönmez, 1992, s. 12-13).

Hollandalı araştırmacı Huizinga (2018, s. 9), oyunu şöyle tanımlamıştır: Özgürce kabul edilen, fakat kurallara uygun bir biçimde zaman ve mekan sınırları içinde yürütülen, bir amaca sahip olan, gerilim ve sevinç duygularını barındıran ve bu yönüyle alışılmış hayattan ayrılan bilinçli bir eylemdir.

Oyun, insanın doğası gereği içgüdüsel bir faaliyet olarak fiziksel ve zihinsel yeteneklerin geliştirildiği, sosyal uyum ve ruhsal doyumun sağlandığı her çocuğun vazgeçilmez eğlencesidir (Yücel ve Gündoğdu, 2012, s.4).

Çoğumuz çocuk oyunlarının eğlenceli ama amaçsız olduğunu düşünürüz. Gerçekte ise çocuklar, oyunda hareket ve biliş becerilerinin birçoğunu vurgular ve denetler. Kavramları,

toplumsal farkındalığı ve toplumsal davranışı geliştirir (Gander ve Gardiner, 2004, s. 278–279).

Oyun çocuk için yeteneklerini fark ettiği, yaratıcı potansiyelini kullanabildiği, haz ve mutluluk kaynağı olan tüm gelişim alanlarını uyaran, yetenekleri kadar duyuları ve duygularını geliştiren etkinliklerin tümüdür (Yıldız, 1997, s. 549).

Birçok eğitimci, ruh bilimci, düşünür, şair ve bilim adamı oyunun tanımını yapmıştır. Yukarıdaki tanımlardan anlaşılmaktadır ki oyun; çocuğu hem eğlendiren hem de fiziksel, zihinsel ve sosyal anlamda gelişmesini sağlayarak onu hayata hazırlayan önemli bir eğlence ve eğitim aracıdır.

2.1.2. Oyun Türleri

Oyunun birçok araştırmacı tarafından sınıflandırılması yapılmıştır. Bu sınıflandırmalara bakıldığında oyun türlerinin araştırmacının çalışma alanına göre farklılaştığı görülmektedir. Oyunun eğitsel işlevi üzerinde duran uzmanlar çocuk oyunlarını merkeze alan bir sınıflandırma yaparken halk bilimi uzmanları oyunları daha geniş bir yelpazeye sınıflandırmaktadır.

Oyununun bilişsel gelişimle ilişkili olduğunu savunan Piaget oyunları bilişsel gelişim dönemlerine sınıflandırmıştır:

1. Alıştırma oyunu (işlevsel oyun): 0-2 yaş dönemindeki çocuk; bedenini, nesnelere ve bunların fonksiyonlarını öğrenir, tekrarlar ve bunu oyun hâline getirir.
2. Sembolik oyun (simgesel oyun): Piaget bu dönemi kendi içerisinde üç aşamaya ayırmaktadır. İlk aşamada (2-4,5 yaş) çocuk çevresindekileri taklit eder. İkinci aşamada (4,5-8 yaş) çocuk, nesnelere ayrıntılarına dikkat eder ve bu dönemde oyun işbölümüne dayalıdır. Üçüncü aşamada (8-12 yaş) simgesel oyuna kurallar eklenir ve oyunun kuralları ve amaçları önceden bildirilir.
3. Kurallı oyun (12+ yaş): Bu dönemde kesin ve karmaşık kuralları olan oyunlar ön plana çıkar (Piaget'den aktaran Dönmez, 1992, s. 46-47).

Manning ve Shaip (1989), oyunları beş gruba ayırmaktadır:

1. Ev oyunları (evcilik oyunu-domestic play)
2. Yapı (inşa) oyunları (construction play)
3. Hayal-taklit oyunları (make-believe play)
4. Doğal materyallerle oyun (play with natural materials)
5. Dışarıda oyun (play outdoors) (Manning ve Shaip'tan aktaran Dönmez, 1992, s. 50).

Boratav (2016, s. 272-273), oyunları şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Sadece çocuklara özgü oyunlar:
  - Büyüklerin küçükler için çıkardığı oyunlar;
  - Çocukların söz oyunları;
  - Takım halinde, danslı, türkülü oyunlar ve basit taklit oyunları
2. Talih, kumar, fal, niyet oyunları, büyüklük ve törelilik oyunları:
  - Talih oyunları;
  - Kumar oyunları;
  - Niyet ve fal oyunları;
  - Törelilik ve büyüklük oyunları.
3. Beceri ve güç oyunları:
  - Asıl beceri oyunları;
  - Utmalı beceri oyunları;
  - Jimnastikli ve ritmik oyunlar;
  - Asıl güç oyunları;
  - Güç ve beceri karmaşık oyunları.
4. Zekâ oyunları:
  - Aldatmaca, yutturmaca oyunları;
  - Bellek gücü, düşünme çevikliği, sezinleme oyunları;
  - Saklamaca ve saklambaç oyunları;
  - Çizgili oyunlar;
  - Taşlı oyunlar;
  - Başkaca zekâ oyunları. Bu bölüme giren oyuncaklar.
5. Katışimli oyunlar:
  - Katışimli oyunlar;
  - Oyuncaklar.

Akandere (2013, s. 21), oyunları iki ana gruba ayırmıştır: çocuk oyunları ve eğitsel oyunlar. Çocuk oyunları kuşaktan kuşağa aktarılan, kültürel öğeler içeren eğlenceli geleneksel oyunlardır. Eğitsel oyunlar ise eğitim amacıyla oynanan oyunlardır.

2.1.3. Oyun ve Kültür İlişkisi

İnsan, dünyaya gelişinden itibaren başta ailesi olmak üzere yakın çevresinden mensubu olduğu toplumun değer yargılarını öğrenmeye başlar. Bu değer yargılarının toplamı kültürü oluşturmaktadır. Ulusal ve uluslararası etkileşim, kişinin kültürel birikimini zenginleştirerek yaşadığı toplum ve dünya ile sağlıklı iletişim kurmasını sağlamaktadır.

Kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (TDK, 2011, s. 1558).

Huizinga (2006, s. 16-20), oyunun kültürden daha eski olduğunu ve oyunun işlevinin hayvan hayatında veya çocuk hayatında değil de, kültürün içinde ele alınarak incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Ninni ve masallarla büyüyen çocuk, yaşamının ilk yıllarından itibaren gelenek taşıyıcılığına hazırlanır ve sosyo-dramatik nitelikli oyunlar vasıtasıyla çocukların gelenek taşıyıcılığı rolleri pekiştirilir (Özdemir, 2006, s. 455).

Eğitim bilimci Arnold (1979, s. 8), oyunun bir kültür iletim aracı olduğunu vurgulamaktadır. Diğer yandan oyun alanında önemli çalışmalara imza atan And (1979, s. 60), oyunun bir toplumun kültür birikiminin tanınmasında önemli bir kaynak olduğunu vurgulamaktadır. Hem ülkemizdeki hem de dünyadaki araştırmacıların ortak görüşü olarak oyun, gelecek kuşaklara kültürün aktarılması için çok önemli bir vasıta. Büyüklerin, eğitim öğretim kurumlarının, iletişim araçlarının aktarmadığı kültür varlıkları çocuklar aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır (Karakaya, 1989, s. 337-340).

2.1.4. Oyun ve Oyun Tekerlemelerinin Dil Gelişimine Etkisi

Dil, insanların duygu ve düşüncelerini ifade edebilmelerini ve toplumla etkileşime geçebilmelerini sağlayan en önemli iletişim aracıdır. İnsan, dünyaya gelişiyle birlikte etrafındaki sesleri algılar ve anlamlandırmaya çalışır. Zaman geçtikçe ana dilinin ses özelliklerini, cümle yapısını kavrar ve zihninde ana diline ait kavram haritaları oluşturur. Çocuklar okul öncesi dönemden (4-6 yaşlarından) başlayarak cümle seviyesinde hızlı bir dil öğrenme sürecine girerler (Şimşek, 2002, s. 22-30).

Çocuğun ailesi dışındaki ilk sosyal ortamını oyun arkadaşları oluşturmaktadır. Ailede temelleri atılan ana dili, oyunlar vasıtasıyla zenginleşir ve çocuk, iletişim becerilerini geliştirmeye başlar. Okul çağında ise çocuğa ana dilinin kuralları bilimsel bir çerçevede aktarılır. Okul çağında da oyunların bir eğitim öğretim materyali olarak kullanılmasına ilişkin birçok araştırmacı fikir ve öneri sunmuştur. Bu fikirler ışığında dünyanın birçok yerinde oyunlar eğitimde etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Oyunu ortak dil olarak kullanabilen çocuklar, birbirlerini tanımasalar bile birlikte oynayabilirler. Böylece oyun, çocuğun toplumsal bir varlık olarak gelişmesinde önemli bir rol üstlenir (Yörükoğlu, 1986, s. 49). Çocukların sosyal becerilerinin gelişmesi ve toplumun bir parçası olarak sağlıklı iletişim kurabilmeleri için oyunlar önemli bir eğitim aracı olarak görülmektedir.

Çınar (2008, s. 17), oyunu; bebeklikten başlayarak çocuğun toplumsallaşmasının en önemli aracı olarak tanımlar ve çocuğun biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik olarak

oyunda geliştiğini ifade eder. Oyunlar bu özelliğiyle çocuğa çok yönlü bir gelişim ortamı oluşturduğunu ifade eder.

Çocuk oyunlarda farklı rolleri oynarken, kendi kişiliğini tanıyarak başkalarından ayrılan özelliklerinin farkına varır (Yörükoğlu, 1986, s. 49). Kendini tanıyan çocuk, kişisel gelişimi için atılması gereken adımların da farkına varacak, mensubu olduğu toplumu daha iyi tanıyacak ve sosyal bir birey olarak toplumdaki yerini alacaktır.

Oyunlar çocuklarda iyi, düzgün konuşma alışkanlığının yanı sıra karşıdaki kişilerin anlattıklarını dinleme, anlama yeteneğinin gelişimini de sağlar (Özhan, 1997, s.26). Oyunlarda fiziksel etkinliklerin yanında dilin temel becerilerinden olan konuşma ve dinleme becerilerinin de olması ve bu becerilerin kazanılması kişinin karşısındakini dinlemesi, anlaması ve onunla iletişim kurabilmesi için son derece gereklidir.

Çocuk, oyun oynarken arkadaşlarıyla etkileşime geçmektedir. Bu etkileşimin önemli bir kısmı sözlü olarak gerçekleşmektedir. Bu süreçte ise dile ihtiyaç duyulmaktadır ve oyunlar vasıtasıyla yeni kelimler, kavramlar ve dile ait söz öbekleri öğrenilmektedir.

Kıldan (2001, s. 66), çocuk oyunları içerisinde yer alan oyun şarkılarının ve tekerlemelerin dil gelişimine katkı sağladığını vurgulayarak çocukların telaffuz bozukluklarının giderildiğini, kelime hazinelerinin zenginleştiğini ve bu sayede cümle kurup rahat konuşabildiklerini ifade etmektedir.

Tekerlemeler sayesinde çocuk kendi dilinin özelliklerini öğrenirken, sayışmalarla, oyun içerisinde kurallara uymayı, iş bölümünü kısacası kendi kültürüne ait toplumsal iletişimin kurallarını öğrenir, çocuğun hayal dünyası gelişir ve yaratıcılığı artar (Barış ve Ece, 2015, s. 348).

Önal (2002, s. 16-17), tekerlemelerin Türkçe eğitimi ve öğretimine katkısını şöyle sıralamıştır:

1. Kafiye, aliterasyon (ses ve hece tekrarı) ve kelime tekrarı öğrenmeyi kolaylaştırır. Bir başka deyişle yinelemelerle etkili öğrenme gerçekleştirilir.
2. Tekerlemelerin dış ve iç yapıları çocukların eğitimlerini ve dil öğrenimlerini olumlu yönde etkiler. Tekerlemelerde sezgi ve sevgi yoluyla dil eğitimi verilir.
3. Tekerlemelerle çocukların yaratıcı yönü ortaya çıkarılır.
4. Tekerlemeler, bir yandan ezberlemeyi gerekli kılar. Bu ezberin yaratıcı zekâya olumsuz etkisi olduğu düşünülse de, çocuklar ezberlerin dar alanına sıkışmazlar, yeni tekerlemeler üretebilirler. Ezbere öğrenme yöntemi, ilk öğrenme yolu olan taklitle gerçekleştirilir.
5. Türkçeden zevk alınarak dilin imkânları keşfedilir.
6. Eğlence Türkçenin kelime imkânlarıyla gerçekleştirilirken ses yapıları da zorlanır. Kelime üretme denemeleri anlamlı olmasa da denir.
7. Tekerlemelerdeki ahengin ve biçimsel süsün farkına varılır. Çocuğun keşfettiği bir şiir dünyası oluşur.

8. Çocuklar tekerlemelerle heceleri bölmeyi öğrenmiş olurlar. Buna çok dikkat edilir, yanlış heceleylene müdahalede bulunulur. Aksi halde sıralama şaşırılır ve ebe yanlış seçilir.
9. Tekerlemelerde çocukların dünyasında var olanlar ortaya konulur. Tekerlemelerden hareketle çocukların dünyalarına ulaşılabilir.

2.2. Dil Kavramı

2.2.1. Dil

İnsanlık tarihi boyunca insan faaliyetlerinin temelini ve ana yapısını oluşturan başlıca unsur dil olmuştur. Dil, sadece dilbilimcileri değil diğer bilim çevrelerinin de çalışma alanına girmektedir. Nitekim tarihin başlangıcı dilin en önemli kayıt alanı olan yazının icadıyla başlamaktadır. Her bilim çevresi, dile kendine has bir tanımlama getirmektedir. Ancak ne kadar farklı tanımlar yapılırsa yapılsın hepsindeki ortak nokta şüphesiz ki dilin iletişimi sağlayan en önemli unsur olduğu görüşüdür.

Dilin farklı işlevlerine değinen birçok tanım mevcuttur. Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 1989, s. 3).

Aksan (2007, s. 11), dili çok yönlü bir büyümlü varlığa benzeterek insan ve toplumun ilişkili olduğu bilim, sanat ve teknik gibi bütün alanlarla ilişkilendirmiş, aynı zamanda onları oluşturan bir kurum olarak nitelendirmiştir.

Doğadaki varlık, kavram ve eylemlere aynı isimleri veren insan topluluklarının duyguları ve düşünce yapıları da benzerlik göstermektedir. Bu durum da ortak bir yaşayış biçimini yani kültürü oluşturmaktadır. Dil kültürün temeli olduğuna göre, bir milletin dili ile ifade ettiği sözlü, yazılı her şey kültür kavramına girer (Kaplan, 1989, s. 186).

Dilin insan ve millet için ne kadar önemli bir vasıta olduğunu dile getiren Ünalın (2004, s.16), dili ferdin sosyalleşmesi ve toplumun milletleşmesi sürecini hazırlayan, geliştiren, hızlandıran sosyal bir varlık olarak tanımlar.

2.2.2. Ana Dili

İnsan, dünyaya gelişinden itibaren çevresini anlamlandırmaya ve tanımaya çalışır. Çevresini tanıırken kendi düşünce yapısını inşa eder ve içerisinde bulunduğu toplumun

kültürünü özümseyerek o topluma aidiyet duygusuyla bağlanır. Bu sürecin işleminde en önemli görev ana diline düşmektedir.

Ana dili tanımlarına bakıldığında iki farklı yaklaşımın olduğu görülmektedir. Kimi dilbilimciler ana dili kavramını oluşturan kelimelerden yola çıkarak bu dili sadece 'ana' kelimesiyle ilişkilendirirken, kimi dilbilimciler de ana dili kavramını başta aile olmak üzere yakın çevre ile ilişkilendirmiştir. Bunla birlikte bazı dilbilimciler ise iki görüşü de göz önünde bulundurarak çeşitli tanımlamalar yapmışlardır.

Ana dili, başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir (Aksan, 2007, s. 81).

Ana dili, bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel bir insan yığını olmaktan çıkartıp uluslaştıran en önemli etkenlerden biridir (Özdemir, 1983, s. 21).

Dil, mana ile his ve hayali kaynaştırmış, bütünleştirmiş bir sembol durumundadır. Bu sembollerin tahribi, imhası veya bunun yerine yeni birtakım sembollerin konulması, milli birliğin ve kültürün de tehlikeye düşmesi demektir (Güzel, 1987, s. 4).

2.2.3. İki Dillilik

İki dillilik; üzerinde fikir birliğine varılamamış, birçok bilim çevresi tarafından farklı tanımlamaları yapılmış bir kavramdır. Bu durumun temel sebebi olarak iki dilliliğin çok boyutlu olması gösterilmektedir. Toplumların çok uluslu yapısı, eğitim veya ticaret amaçlı yapılan göçler iki dilli birey ve toplumların oluşmasına sebep olmaktadır. Birey doğar doğmaz iki dile de maruz kalabiliyorken çocukluk veya yetişkinlik döneminden itibaren de ikinci dile maruz kalabilmektedir. Bu durum bilim insanlarının iki dillilik kavramına farklı yaklaşımlar sergilemesine yol açmıştır.

Aksan (2007, s. 26), iki dilliliği, bireyin çeşitli nedenlerle ve değişik koşullar altında birden fazla dili edinmesi, kullanması ya da ikinci bir dili ana diline yakın düzeyde öğrenmesi durumu diye tanımlamıştır.

Karaağaç (2011), bireysel iki dillilik ile toplumsal iki dilliliğin nedenlerinin farklı olduğunu belirterek iki dilliliğin sadece birey açısından ele alınmaması gerektiğini; bir meslek, bir topluluk veya toplumun genelinin iki dilli olabileceğini vurgulamaktadır.

Tokdemir (1997, s. 85), iki dilliliği, her iki dilin doğuştan itibaren öğrenilmesi ve iki dilde de ana dili performansı olup iki dilli kişinin çevreyi tanınması, algılanması ve her iki dili de yeterince kullanabilmesi şeklinde tanımlamıştır.

İlyasoğlu, (2007), iki dillilik her iki dilde de aynı zamanda okuryazar olabilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Bu bakış açısına göre iki dilli bireylerin sadece günlük iletişim gereksinimleri dışında her iki dilde de temel dil becerilerine hâkim olma durumları söz konusudur.

Cummins (2000) iki dilliliği, iki ayrı dili ana diline yakın bir seviyede bilme olarak tanımlayarak bireyin iki dilli sayılabilmesi için ikinci dilin bir iletişim aracı olarak kullanılabilmesi gerektiğine inanır (Akt. Yaman, 2005, s. 466).

Güzel (2014, s. 64), bu kavramı, kişinin bulunduğu yabancı bir toplumda, hayatının herhangi bir evresinde ana dilinden başka ikinci bir dil olan toplumun dilini kusursuz bilmesi, kullanması fakat kendi milli dili ve kültürünü de yeterince bilmesi ve hayata geçirmesi, şeklinde tanımlamaktadır.

Batı Avrupa'da yaşamakta olan iki dilli Türk göçmenler farklı tanımlamalara göre herhangi bir gruba dâhil edilebilir. Nitekim bu topluluğun içerisinde eğitim çağına girdiğinde ikinci dili edinmeye başlayan çocuklar olduğu gibi doğar doğmaz ikinci dile maruz kalan çocuklar da mevcuttur. Bu çocukların her iki dile de hâkim olma düzeyleri farklılık göstermektedir.

2.2.4. İki Dillilik Türleri

İkinci dilin edinim süreçleri incelendiğinde bilim insanları tarafından farklı görüşler ortaya atılmıştır. İkinci dillilik türlerinin belirlenmesinde çevresel koşullar ve bilişsel yapılanış açısından sınıflandırmalar yapılmıştır.

2.2.4.1. Doğal İki Dillilik

İki dilin çeviri gereksinimi duyulmadan doğrudan aktif ve pasif kullanımındır (Tokdemir, 1997, s. 78-79). Doğal iki dilli çocuklar, annesinin yabancı olması dolayısıyla konuştuğu dili ya evde ya da göç ettiği yabancı bir ülkede eğitim görme veya o toplumun insanlarıyla iletişim kurma ihtiyacının sonucu olarak okul dışında ikinci dili öğrenirler (Güzel, 2014, s.

64). Bu tanımlamaya bakarak Batı Avrupa'daki Türk çocuklarının doğal iki dilli oldukları söylenebilir. Göç sebebiyle ikinci dille karşılaşan Türk çocukları, ikinci dili bilinçli bir şekilde değil doğal bir zorunluluk sonucunda öğrenmektedir.

2.2.4.2. Kültürel İki Dillilik

Kültürel iki dillilik alınan eğitim sonucunda edinilir ve kişi her iki dili de çok iyi bildiği hâlde her alanda iki dili aynı rahatlıkla kullanamaz (König, 1987, s. 86). Kültürel iki dillilikte sosyal yaşamın gerektirdiği iletişim ihtiyacından doğan bir zorunluluk yoktur. Çocuk öğrenim çağında ikinci dile maruz kalır.

2.2.4.3. Sıralı İki Dillilik

Sıralı iki dillilikte her kavram için iki farklı ifade şekli bulunmaktadır (König, 1987, s. 87). Uzun (2011), sıralı iki dillilikte beynin her iki dil için farklı anlam dizgesi oluşturduğunu ve bunların her birinin ilgili olduğu dille ilişkilendirildiğini ifade etmektedir. Her iki dildeki kavramlar bireyin zihninde farklı çağrışımlar oluşturmaktadır.

2.2.4.4. Bileşik İki Dillilik

Bileşik iki dillilikte tek bir sistem, ama iki ayrı ifade biçimi kastedilmektedir ki bu ifade biçimlerinden birisi ana diline aittir, diğeri ise onun diğer dile çeviri biçimidir (Tokdemir, 1997, s. 79). Bu kavram içerisinde iki dile ait özerk yapılar bulunmamaktadır. Ortak bir çevrede, eş zamanlı olarak edinilen iki dil, beyinde aynı kavramları farklı isimlerle kümelemektedir.

Çeşitli araştırmalar, bileşik iki dillilik görünümünün özellikle anne-babanın da iki dilli olması ya da anne-babanın çocukla iki dilde, dilleri birbirlerinden işlevsel olarak ayırmadan, karışık olarak konuşması durumunda ortaya çıktığına işaret etmektedir. Böyle bir ortamda yetişen çocuk, konuşurken iki dilde de fazlaca zorlanmamakta, ancak dillerin ayrımlaşmış özelliklerine çoğu zaman hâkim olamamaktadır (Uzun, 2011, s. 73).

2.2.4.5. Alt Sıralı İki Dillilik

Alt sıralı iki dillilikte yine tek bir sistem, ama iki farklı ifade biçimi kastedilmektedir ki bu ifade biçimlerinden birisi ana diline aittir, diğeri ise onun diğeri dile çeviri biçimidir (Tokdemir, 1997, s. 79-80). Bu durumda birey bir kavramı ikinci dilin kodlarıyla duysa da zihninde ana diline ait kodlar oluşacaktır.

2.3. Avrupa’da Türkçe Eğitimi

2.3.1. Türkiye’den Avrupa’ya Göç

İnsanlar tarih boyunca çeşitli sebepler sonucunda buldukları coğrafyayı terk etmek zorunda kalarak dünyanın çeşitli yerlerine göç etmek durumunda kalmışlardır. Göçebe toplum yapısına sahip olan Türkler, binlerce yıllık geçmişinde daima göç etmiştir. Göçlerin sebepleri, içerisinde bulunulan çağın şartlarına göre değişiklik göstermektedir.

20. yüzyılda Türklerin gerçekleştirdiği önemli göç hareketlerinden biri 31 Ekim 1961 tarihinde Türkiye ile Federal Almanya Cumhuriyeti arasında imzalanan Türk Alman İşçi Mübadelesi Anlaşması ile başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerinin sanayileşme yarışı ve bu sebeple iş gücüne ihtiyaç duymaları bu anlaşmanın temelinde yatan gerekçedir. Almanya’nın ardından sırasıyla Avusturya, Belçika, Hollanda, Fransa, İsveç ve Avustralya ile anlaşmalar imzalanmıştır (Yurt Dışı Göç Hareketleri ve Vatandaş Sorunları, 1973, s. 17).

Anlaşmalar kapsamında Türkiye’den Avrupa ülkelerine işçi göçü yaşanmıştır. İlk etapta misafir işçi statüsünde Avrupa’ya giden Türkler zamanla buldukları yerlere ailelerini de alarak Avrupa’da kalıcı hale gelmişlerdir. İlk göçlerden günümüze kadar yarım asırlık bir süreç tamamlanmış ve bu süreç içerisinde Avrupa’daki Türk nüfusu artmıştır. Bu nüfus artışı birtakım sosyal ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Bunlardan en önemlisi şüphesiz ki eğitim ihtiyacıdır. Türk çocuklarının Türkçe ve Türk kültüründen kopmadan buldukları ülkeye uyum sağlayarak toplum hayatı içerisinde sağlıklı bir şekilde varlık gösterebilmeleri için sistematik bir ana dili eğitiminin yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe eğitimi verilmesi planlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Günümüzde YDTÇTÖ şöyle yapılmaktadır:

1. MEB, Yunus Emre Enstitüsü, Eğitim Ataşelikleri ve elçilikler gibi resmi kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülen ana dili dersleri,
2. Okullarda seçmeli yabancı dil olarak gerçekleştirilen dersler,

3. Okullarda derslerin bitiş saatinden sonra yapılan ders dışı ana dili dersleri,
4. Çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından yürütülen ana dili dersleri (Demir, 2014, s.20-21).

2.3.2. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışındaki Türk çocuklarına ana dili eğitimi günümüzde “Türkçe ve Türk Kültürü Dersi” adı altında yapılmaktadır. Türkçe ve Türk kültürü dersleri MEB, Dışişleri Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı temsilcilerinin oluşturduğu Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonu tarafından belirlenen öğretmenler tarafından yürütülmektedir (Şen, 2015, s. 55).

TTKD'nin yürütülmekte olduğu ülkelerde bu dersin herhangi bir okulda açılabilmesi için velilerin istek dilekçesi vermesi ve en az on iki başvurunun yapılması gerekmektedir. TTKD açılan okullarda ders saati genellikle haftada iki saat olarak belirlenmektedir. Öğrencilerin bu dersten almış oldukları notlar karnelerine yazılsa dahi sınıf geçmelerini etkilememektedir.

Derslerde MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan TTKD öğretim materyalleri kullanılmaktadır. Bu materyaller Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanmaktadır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin:

1. Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
2. Türkçeyi konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
3. Söz varlıklarını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
4. Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlerimizi tanıyıp severek benimsemelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır(MEB, 2018, s. 2).

Program aynı zamanda Türkçe ve Türk Kültürü dersinde öğrencilerin kendi kültürlerini öğrenmeleri, içinde yaşadıkları toplumun kültürü ve farklı milletlerden arkadaşlarının kültürleriyle kendi kültürlerini karşılaştırmaları, benzerlik ve farklılıkları tanıyıp anlamlandırmalarını hedeflenmektedir(MEB, 2018, s. 1).

2.3.3. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programında Oyunların Yeri

Öğretim programında Türk kültürünün öğeleri, tema ve alt temalarla verilmektedir. Temalar ve alt temalar, zorluğu seviyelere göre artacak ve aynı zamanda sarmal bir yapı oluşturacak biçimde tasarlanmıştır. Öğretim programı aynı zamanda saygı, güvenilir olma, duyarlı olma, vatandaşlık bilinci gibi evrensel değerler ve iletişim, iş birliği, eleştirel düşünme, problem çözme, kültürler arası becerileri kapsayan 21. yüzyıl becerileri de dikkate alınarak hazırlanmıştır(MEB, 2018, s. 1).

Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'na her seviye için 8 tema belirlenmiştir. Bu temaların içerisinde seviyelere göre hiyerarşik bir biçimde hazırlanan alt temalar bulunmaktadır. Programda kitaplar hazırlanırken şu tema sıralamasının dikkate alınması önerilmektedir:

1. Ben ve Ailem,
2. Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama,
3. Oyun ve Eğlence,
4. Bayramlar ve Kutlamalar,
5. Gezelim Görelim,
6. Geçmişe Açılan Kapı,
7. Sanat ve Edebiyat,
8. İnsan ve Doğa(MEB, 2018, s. 3-4).

Programda üçüncü tema olarak “Oyun ve Eğlence” belirlenmiştir. Bu temanın alt temaları olarak bilmece, boş zaman, bölgelere göre çocuk oyunları, dijital oyunlar, eğlence, ezgili oyunlar, geleneksel Türk gölge oyunu, halk oyunları(folklorik oyunlar), hobiler, kelime avı, kelime oyunları, lunapark, mani, manili oyunlar, mizahi fıkra, ninni, oyun alanları, oyun, oyuncak, sokak oyunları, strateji oyunları, şarkı, şarkı söyleme, şehir avı, tekerleme, tekerlemeli oyunlar, türkü, türkü söyleme belirlenmiştir. MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından en son 2010 yılında yayınlanan Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları incelendiğinde oyun ve eğlence temasının bulunduğu görülmektedir.

Tablo 1

Alt Temaların Seviyelere Dağılımı

1. Seviye	Eğlence Oyun Oyuncak

2. Seviye	Ezgili oyunlar Mani Manili oyunlar Tekerlemeli oyunlar
3. Seviye	Fıkra Mani Ninni Şarkı söyleme Ninni
4. Seviye	Bilmece Dijital oyunlar Oyun alanları Sokak oyunları Strateji oyunları Şarkı Türkü
5. Seviye	Bilmece, Bölgelere göre halk oyunları Dijital oyunlar Halk oyunu (folklor) Hobiler Şarkı Türkü
6. Seviye	Dijital oyunlar Geleneksel Türk gölge oyunu Hobiler Lunapark Sokak oyunları Şarkı Türkü
7. Seviye	Eğlence Hobiler Lunapark Şarkı Türkü
8. Seviye	Hobiler

Kelime avı
Kelime oyunları
Lunapark
Şehir avı

MEB (2018). Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler). Ankara: MEB.

Ders öğretim materyallerinde bu tema ve alt temaların bulunması şüphesiz ki oyunların ve alt tema olarak sözlü gelenek unsurlarımızın öğretimi açısından büyük öneme sahiptir. TTKD, farklı ülkelerin eğitim sistemleri içinde, akademik başarıyla ilişkili olmayıp kültürel faaliyet olarak gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple öğrencilerin kendilerini rahat ve mutlu hissedebilecekleri bir ortamda Türkçelerini geliştirmeleri ve Türk kültürünü tanımaları için keyifli bir ders ortamı oluşturulmalıdır (MEB, 2018, s. 3). Sonuç olarak sadece bir tema içerisinde değil, bütün temaların içerisinde oyunun yer almasının derslere katılımı artıracığı ve keyifli bir ders ortamı oluşturacağı düşünülmektedir.

2.3.4. Yurt Dışında Türkçe Eğitimi Alan Çocuklara İlişkin Sayısal Veriler

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2016 yılına ait rapor incelendiğinde yurt dışında yaşamakta olan vatandaşlarımıza ait sayısal verilere ulaşılmıştır. Bu rapor, içeriğinde yurt dışındaki vatandaşlarımızın hangi sektörlerde hizmet verdiklerini, çalışma imkanlarını ve eğitim-öğretim faaliyetlerini bulundurmaktadır. Bu çalışmada ilgili raporun Türkçe öğretimine ait sayısal verilerine yer verilmiştir.

2.3.4.1. Almanya'daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

Tablo 2

2015-2016 Eğitim Öğretim Yılında Almanya'daki Öğrenci Verileri

Okul türü	Öğrenci sayısı		
	Genel	Yabancı	Türk
Anasınıfı (Vorklasse)	10.720	1.282	61
Anaokulu (Schulkindergarten)	16.244	1.282	431
İlkokul (Grundschule)	2.715.127	226.962	21.616

Ortaokul (Hauptschule)	466.323	96.711	15.121
Farklı Eğitim Veren Okullar (Schulen mit mehreren Bildungsgängen)	498.786	29.616	3.432
Ortaokul (Realschule)	899.853	62.957	15.816
Kapsamlı Ortaokul (Gesamtschule)	112.954	87.126	18.354
Freie Waldorf Okulları	15.785	1.610	82
Lise (Gymnasium)	863.011	95.828	17.198
Akşam Okulları (Abendschule)	18.703	5.132	1.322
Öğrenme Engelli Okulları (Förderschule)	322.343	31.295	6.315
Akşam Lisesi (Abendgymnasium)	15.162	2.246	838
Kolej (Kollegs)	15.892	1.766	397
Diğer	2.364.158	18.000	2.000
Toplam	8.335.061	661.541	102.187

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016). Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri (DIYİH) 2016 yılı raporu. Ankara.

Almanya’da bulunan Eğitim Ataşeliklerinin verilerine göre, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Türkçe ve Türk Kültürü derslerine devam eden Türk öğrencilerinin sayısı yaklaşık 80.000’dir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [ÇSGB], 2016, s.26).

2.3.4.2. Avustralya’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

Avustralya’da değişik düzeyde eğitim programlarına devam eden 15.500 civarında Türk öğrenci bulunmaktadır (ÇSGB, 2016, s.70). 160 civarında öğretmen mahallen görevlendirilerek Türkçe eğitimi vermektedir.

2.3.4.3. Avusturya’daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

Tablo 3

2016 Yılı İtibarıyla Avusturya’daki Öğrenci Verileri

Okul türü	Öğrenci sayısı		
	Genel	Yabancı	Türk
İlkokul	329.551	50.425	5.354
Ortaokul	28.565	3.407	401

Engelli Okulları	13.813	3.407	484
Politeknik Okul	16.135	3.354	464
Yeni Ortaokul	179.480	28.276	3.901
Lise	207.070	20.667	1.060
Meslek Okulları/Meslek Ortaokulları	170.107	19.364	2.597
Yüksek Meslek Lisesi	145.979	13.387	1.202
Toplam	1.090.700	142.287	15.463

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016). DİYİH 2016 yılı raporu. Ankara.

Avusturya genelinde ilk ve orta dereceli okullarda toplam 1.090.700 öğrenci bulunmakta olup, bunlardan 142.287'si yabancı ülke vatandaşıdır. Türk vatandaşı öğrenci sayısı 15.463'tür. Bu öğrencilerin tamamı Türkçe ve Türk Kültürü dersine devam etmektedir ve bu ders için 155 öğretmen görevlendirilmiştir(ÇSGB, 2016, s.99).

2.3.4.4. Belçika'daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

Belçika İstatistik Kurumunun 2016 verilerine göre Belçika'da Belçika vatandaşlığına geçen 119.051, yalnızca Türk vatandaşı olan 36.650, toplam Türk nüfusu ise 155.701 kişidir(ÇSGB, 2016, s.121).

Belçika'da 2016-2017 eğitim-öğretim yılı itibarıyla Valon Bölgesi ve Brüksel'de Türkçe ve Türk Kültürü dersi alan 1.738 öğrenci bulunmaktadır. Brüksel Eğitim Müşavirliğinden alınan istatistiksel bilgiler sadece Türk vatandaşı olan öğrencilere aittir. Flaman Bölgesi'nde 2016-2017 eğitim-öğretim yılında TTKD verilmemiştir.

2.3.4.5. Danimarka'daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

DİYİH 2016 Yılı Raporu'nda Danimarka'ya ait herhangi bir veri bulunmamaktadır. Demir(2014, s.21), 2005 yılı verilerine göre Danimarka'da 13.720 Türk öğrencinin bulunduğunu ancak bunların ne kadarının TTKD'ye devam ettiğinin bilinmediğini ifade etmiştir.

2.3.4.6. Fransa'daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

Tablo 4

2016 Yılı İtibarıyla Fransa'daki Öğrenci Verileri

Okul Türü	Genel	Türk
Anaokulu	2.539.500	
İlkokul	4.217.500	24.325
Ortaokul	3.228.700	16.964
Meslek Lisesi	665.200	10.124
Genel veya Teknolojik Lise	1.599.200	
Çıraklık Eğitimi Merkezi	417.600	
Üniversite	1.474.400	2.336
Diğer	1.399.500	
Toplam	15.627.900	53.749

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016). DİYİH 2016 yılı raporu. Ankara.

T.C. Paris Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliğinin verilerine göre TTKD'ye 19.945 Türk öğrenci devam etmektedir.

2.3.4.7. Hollanda'daki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

Tablo 5

2015-2016 Eğitim Öğretim Yılında Hollanda'daki Öğrenci Verileri

Okul türü	Öğrenci sayısı		
	Genel	Yabancı	Türk
İlköğretim	1.443.126	355.560	42.061
Ortaöğretim	995.336	225.674	30.270
Ortaöğretim (Meslek)	476.275	125.345	20.574
Yüksekokul (Meslek)	442.594	117.845	12.122
Üniversite	261.169	83.941	4.185
Toplam	3.618.500	908.365	109.212

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016). DİYİH 2016 yılı raporu. Ankara.

DİYİH 2016 Yılı Raporu'nda TTKD'ye katılımı ilgili herhangi bir bilgi paylaşılmamıştır. Demir(2014, s.21), 2005 yılına ait verileri paylaşarak Hollanda'da 92.478 Türk öğrencinin bulunduğunu ve bunlardan sadece 2000 öğrencinin TTKD'ye devam ettiğini ifade etmiştir.

2.3.4.8. İsveç'teki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

T.C. Stokholm Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliğinin 2013-2014 eğitim-öğretim yılına ait verilerine göre İsveç'te TTKD'ye devam eden Türk öğrenci sayısı 3.771'dir. İsveç'te anne veya babasından herhangi biri yabancı olan çocuklara ana dilinde eğitim hakkı tanınmaktadır. Haftada bir saat olan anadil derslerini mahallinden atan 30 Türk öğretmen vermektedir(ÇSGB, 2016, s.252).

2.3.4.9. İsviçre'deki Türk Çocuklarına Ait Sayısal Veriler

Tablo 6

2016-2017 Eğitim Öğretim Yılında İsviçre'deki Öğrenci Verileri

Okul türü	Öğrenci sayısı		
	Genel	Yabancı	Türk
Anasınıfı	162.154	43.068	1.799
İlkokul	450.350	115.509	4.847
Ortaokul	263.709	59.506	3037
Lise	70.641	9.045	225
Meslek Lisesi	25.434	4.148	135
Toplam	972.288	231.276	10.043

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016). DİYİH 2016 yılı raporu. Ankara.

T.C. Bern Eğitim Müşavirliğinin 2015-2016 verilerine göre TTKD'ye devam eden Türk Öğrenci sayısı 2.508'dir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde çocukların Türkçe öğrenmeye yönelik ilgi ve isteklerini arttırmada oyun ve etkinliklerin etkili olup olmadığı uzman görüşleri çerçevesinde nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir. Oyun ve dil kavramları, dil becerileri kuramsal olarak ele alınmış, yurt dışında Türkçe öğrenen Türk çocuklarının dil becerilerini geliştirmede kullanılabilir eğitici oyun örnekleri alan yazın taraması neticesinde elde edilen verilere ve uzman görüşlerine dayandırılarak oluşturulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini oyun ve etkinlik örnekleri; örneklemini ise yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılacak oyun ve etkinlik örnekleri oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada kullanılan veriler; bu konuda yapılmış akademik çalışmalardan, yabancı kaynaklardan, iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretilmesiyle ilgili kitap ve makalelerden, internet ortamından elde edilmiş bilgilerden oluşmaktadır. Konuyla ilgili olarak literatür taraması tekniği kullanılmıştır.

Yurt dışındaki Türk çocuklarının hangi dil becerilerini geliştirmede hangi oyunların kullanılacağı alanın uzmanları ve yurt dışında görev yapmakta olan Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenleriyle görüşülerek belirlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere yerli ve yabancı kaynaklardan Türkçe öğretimine uyarlanabilecek oyunlar tespit edilmiştir. Bununla birlikte alanda görev yapmakta olan Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenlerinin belirtmiş oldukları ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak özgün oyunlar hazırlanmıştır. Hazırlanan 45 oyunun 16'sı okuma, 30'u konuşma, 12'si dinleme ve 12'si yazma becerilerine ait kazanımları içermektedir. Bununla birlikte 17 oyun Türk kültürüne ait kazanımları içermektedir.

Oyunlar hazırlandıktan sonra Türkçe eğitimi alanında çalışmalar yapmakta olan 5 akademisyen ve yurt dışında görev yapmakta olan 9 öğretmenin uzman görüşüne başvurulmuş ve oyunların yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılmasının Türkçe öğretimine karşı olumlu tutum geliştirmesi noktasında değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın uzman görüşü alma aşamasında yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Uzmanlar oyunlarla ilgili değerlendirmelerini aşağıdaki kriterlere göre yapmışlardır:

- Türkçe ve Türk kültürü dersi kazanımlarına uygundur.
- MEB genel amaçlarına uygundur.
- Türk kültürünün aktarılmasında kullanılabilir.
- Çocukların dil gelişimine katkı sağlar.
- Çocukların seviyelerine uygundur.
- Sınıfta uygulanabilirliği yüksektir.
- Öğrencilerin Türkçe ve Türk kültürü dersine olumlu tutum geliştirmesinde etkilidir.
- Türkçe iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlar.
- Türkiye'deki sosyal hayat ve toplum yapısı hakkında bilgi verir.
- Türk kültürü, tarihi ve coğrafyasına karşı ilgi uyandırır.

Bu kriterlerin dışında etkinlik ve oyunlarla ilgili olarak açık uçlu değerlendirmeler yapılması formda belirtilmiş ve uzmanlarla e-posta üzerinden ve telefon görüşmeleri aracılığıyla görüş ve öneriler alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Türkçe ve Türk kültürü derslerinde kullanılabilecek etkinlik örnekleri yer almaktadır. Bu etkinlikler alan yazın taraması sonucunda ulaşılan bazı eğitici oyunlar ile geleneksel Türk çocuk oyunlarının TTKD'ye uyarlanmış biçimlerinden ve araştırmacının kendi hazırladığı özgün oyunlardan oluşmaktadır.

Oyunların hazırlanma aşamasında yurt dışında görev yapmakta olan TTKD öğretmenlerinin görüşleri ve TTKD'nin yürütülmesinde yaşanan problem durumlarına ilişkin yapılan araştırmalar dikkate alınmıştır. Oyunlar, hazırlandıktan sonra ilgili alanın uzmanları tarafından incelenmiş ve araştırmacı tarafından uzman görüşleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Tablo 7

Etkinlikler İçerisindeki Beceri ve Kazanım Dağılımları

Oyunlar	Beceriler				
	Okuma	Konuşma	Dinleme	Yazma	Türk Kültürü
Ben Seni Gördüm		+			+
Bilmece Sorma Oyunu		+			+
Tekerleme Çemberi		+			
Men-dilimin Ucunda		+			
Zıttını Söyle	+	+			
Harf Piramidi				+	
Kelime Yutma Oyunu		+			
5N 1K		+		+	
Kulağımda Tekerleme		+	+		+

Kardeşimi Gördün mü?			+	
Eylem Oyunu				+
Ne Yenir, Neresi Gezilir?			+	+
Ben Kimim?			+	+
Ortaya Karışık	+			+
Hangisi Farklı?	+			+
Ayaklı Sözlük			+	+
Beni Dinle				+
Ne Gerekli?				+
Bir Dilek Tut			+	+
Türk Sanatı	+		+	
Akrabânı Bul	+			+
Hangi Yüz?	+		+	
Müzikli Deyim Bulmaca				+
Taşların Üçü			+	
Nereye Gitmeliyim?			+	+
Bom!	+			+
Hangi Türk Büyüğü?			+	+
Saat Kaç?	+			+
Tak Takıştır			+	+
Hikaye Küpleri	+		+	+
Pazar Alışverişi	+		+	
Deyim ve Atasözü Oyunu				+
Yaz Bakalım	+			+
Orada Ne Var?			+	+
Yemekte Ne Var?	+		+	+
İsim, Şehir, Hayvan				+
Pantomimle Anlatıyorum				+
Döndür Dilini	+		+	
Meydan Okuyorum	+		+	
Ne Denir?			+	+
Aç Kapıyı Bezirgan Baş			+	+
Arapsaçı			+	
Piramit Cümle	+			+
Sakın Söyleme			+	+
Çiz Bakalım	+		+	+

Toplam	16	30	12	12	17

2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda toplam 18 dinleme/izleme, 16 konuşma, 37 okuma ve 22 yazma kazanımı bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında hazırlanan oyun ve etkinliklerde ise 16 dinleme, 13 konuşma, 15 okuma ve 15 yazma kazanımına yer verilmiştir. Kazanımlar belirlenirken bu kazanımların oyunlarda kullanılabilir olmasına dikkat edilmiştir. Bununla birlikte 2009 yılına ait Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 84 Türk kültürü kazanımından 26'sına oyun ve etkinliklerde yer verilmiştir.

4. Türkçe ve Türk Kültürü Dersinde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri

4.1. Ben Seni Gördüm

Kazanımlar:

- Düzeyine uygun söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.

Oyunun Açıklaması:

Bir sayısmaca ile ebe belirlenir. Diğer çocuklar ebenin karşısında yerlerini alırlar. Ebe, “Ben bir *kuş* gördüm.” diyerek bir arkadaşını gösterir. Burada ebe herhangi bir varlığın adını söyleyebilir. Ebenin gösterdiği çocuk “Kuşun gagası var, kanatları var, tüyleri var v.s.” diyerek kuşu tarif etmeye başlar. Ardından ebe, tekrar bir varlığın adını söyleyerek bir arkadaşını gösterir ve oyun bu şekilde devam eder. Ebe oyunun sonunda “Ben seni gördüm.” diyerek arkadaşlarına seslenir ve her çocuk oyun içerisinde tarifini yaptığı bir varlığın şeklini alır. Gerekli tanımlamayı yapamayan ve anında şekil değiştiremeyen çocuk oyunu kaybeder.

Bu oyunda TTKD kazanımlarına uygun bir şekilde farklı cümle kalıpları da kullanılabilir. Ben seni İstanbul'da gördüm, denilerek karşıdaki çocuğun İstanbul'u tanıtmayı istenebilir.

Türkçe öğretiminde kelime öğretiminin ve çocukların zihninde kavram haritalarının oluşturulmasının önemi göz önünde bulundurularak hazırlanan bu oyunla çocuklar bir nesnenin, canlının veya bir yerin özelliklerini sıralayarak kendi zihninde kavram haritaları oluşturacak ve kelime dağarcığını zenginleştirecektir.

Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik olan bu oyun Özdemir (1995)'in çalışmasından alınarak TTKD'ye uyarlanmıştır.

4.2. Bilmece Sorma Oyunu

Kazanımlar:

- Dinlediklerinden hareketle basit tahminler yapar.
- Dinlediklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
- Düzeyine uygun söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Türkiye'nin belli başlı şehirlerini tanır.
- Türk kültüründe yer alan bilmece, tekerleme, yanıltmaca, saymaca ve manilere örnekler verir.

Oyunun Açıklaması:

Çocuklar eşit sayıda iki takıma ayrılırlar. Her iki takımın önünde de renksiz ama şehir isimlerinin yazılı olduğu Türkiye haritası bulundurulur. Takımlara içinde çeşitli bilmecelerin ve cevaplarının bulunduğu listeler verilir. Kura ile ilk bilmeceyi soracak takım belirlenir. Oyuna başlayan takım ortaklaşa karar vererek soracakları bilmeceyi belirler. Karşı takım bilmeceyi doğru cevaplarsa bir sayı kazanır. Yanlış cevap verilirse soruyu soran takım bir sayı kazanır. Bilmece sorma sırası doğru cevap veren takıma geçer. Ancak takım doğru cevap veremezse ve sıranın kendisine geçmesini istiyorsa karşı takıma Türkiye'den bir şehir bağışlamalıdır. Şehir bağışlanan takım, elde ettikleri şehri haritadan bularak renkli kalemlerle boyar. Oyunun sonunda en çok şehir ve sayı kazanan takım oyunu kazanmış olur.

Pratik düşünme becerisini geliştiren bilmeceleri ve Türkiye'nin şehirlerini çocuklara eğlenceli bir şekilde öğretmeyi hedefleyen bu oyunun aynı zamanda karar verme ve iletişim becerilerini de geliştireceği düşünülmektedir.

Bu oyunun kurallara uygun ve daha eğlenceli şekilde oynanabilmesi için oyun öncesinde belli bir süre belirlenerek bilmece listeleri hazırlanıp çocuklara dağıtılması ve Türkiye haritasının çocuklar tarafından incelenmesi gerektiği ders öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde önerilmektedir.

4.3. Tekerleme Çemberi

Kazanımlar:

- Türkçedeki sesleri doğru olarak seslendirir.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Türk kültüründe yer alan bilmece, tekerleme, yanıltmaca, saymaca ve manilere örnekler verir.

Oyunun Açıklaması:

Oyun başlamadan önce tekerleme havuzundan her çocuk bir tekerleme seçer. Bu tekerlemelerin ezberlenmesi için çocuklara beş dakika süre verilir. Herkes hazır olduğunda oyuna başlanır. Sayışmaca yoluyla bir ebe belirlenir. Ebe ortada olmak üzere diğer çocuklar daire oluşturur. Ebe, tekerleme havuzundan seçtiği tekerlemeyi söyleyerek ve parmağıyla arkadaşlarını göstererek kendi etrafında dönmeye başlar. Tekerleme bittiğinde ebe hangi çocuğu gösteriyorsa yeni ebe o olur. Eğer ebinin parmağı boşluğa denk geldiye tekerlemeyi tekrardan söylemeye başlar. Oyun bu şekilde devam eder ve tekerlemesini söyleyemeyen çocuğa şarkı söyleme cezası gibi cezalar verilebilir.

Çocukların seviyesi dikkate alınarak oyunun hazırlık sürecinde birtakım değişiklikler yapılabilir. Tekerlemelerin ezberlenmesinde sorun yaşıyorsa birkaç gün önceden tekerlemeler öğrencilere dağıtılabilir ve bu tekerlemelerle oyun oynayacakları bildirilir.

Uzman görüşlerinin alınması aşamasında bu oyunun yurt dışındaki Türk çocuklarında sıklıkla karşılaşılan telaffuz bozukluklarının giderilmesine katkı sağlayacağı alan öğretmenleri tarafından ifade edilmiştir. Tekerlemelerde bulunan düzenli ses tekrarları ve dile ait ahenk unsurları çocuklarda Türkçenin vurgu, tonlama ve telaffuzuna yönelik meydana gelen hataların düzeltilmesine yardımcı olacaktır.

4.4. Men-dilimin Ucunda

Kazanımlar:

- Türkçedeki sesleri doğru olarak seslendirir.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Konuşmalarında vurgu ve tonlama yapar.
- Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.

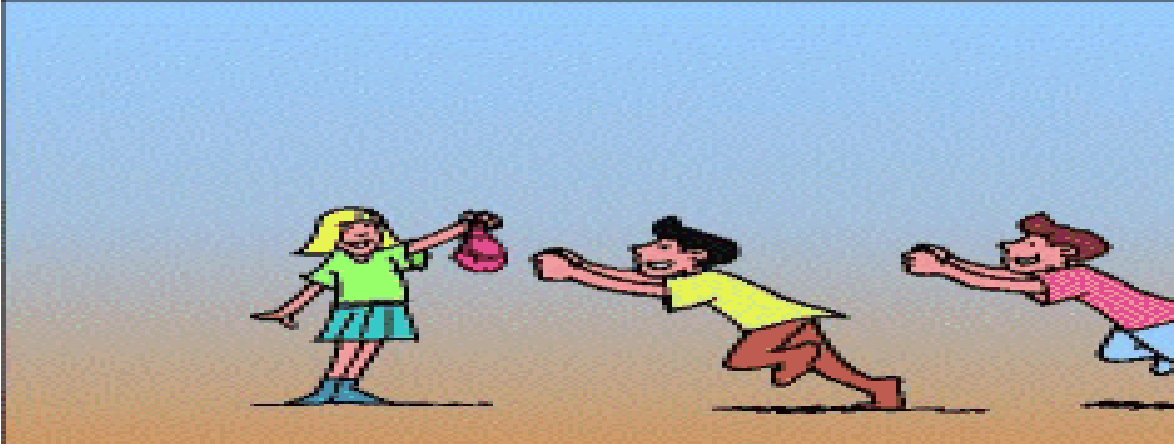
- Türk kültüründe yer alan bilmece, tekerleme, yanıltmaca, saymaca ve manilere örnekler verir.

Oyunun Açıklaması:

Sayışmaca yoluyla bir başkan seçilir. Diğer çocuklardan iki takım oluşturulur. Her takım arka arkaya sıralanır ve iki takım yan yana geçer. Başkan iki takımın karşısında yaklaşık 5 adımlık mesafede bulunur. Başkan bir hece söyler ve o anda her iki takımın ilk oyuncuları koşarak başkanın elindeki mendili kapmaya çalışır. Mendili kapamayan çocuk hecenin devamını getirerek anlamlı bir kelime söylemelidir. Eğer söyleyemezse sıra diğer takıma geçer. Hecenin devamını getirerek kelime söyleyen takım bir sayı kazanır. Oyunun sonunda sayılar toplanır ve kazanan takım belirlenir.

Kullanılacak heceler eğer oyunun akışını bozacak zorlukta olursa başkanlık görevini öğretmen alabilir. Kelime dağarcığını yoklamaya yönelik olan bu oyunun aynı zamanda Türkçe sözcük yapısının kavratılmasına ve telaffuz hatalarının giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Fiziksel ve zihinsel anlamda çocukların aktif olduğu bu oyunun çocuklardaki kelime hazinesinin aktif bir şekilde kullanılması noktasında faydalı olacağı uzmanlar tarafından ifade edilmektedir.

Şekil 1. Men-dilimin ucunda oyunu (<https://www.ourboox.com/books/unutulan-oyunlar-4/> sayfasından erişilmiştir.)

Örnek:

Be = Beşik, Bebek, Besin, Bere, Beton...

Aç = Açık, Açmak, Açı...

Te = Temiz, Tesadüf, Tekin...

4.5. Zıttımı Söyle

Kazanımlar:

- Okuduklarında geçen kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.

Oyunun Açıklaması:

Öğretmen tahtaya zıt anlamı olan kelimelerden oluşan bir liste yazar. Çocuklar tahtaya sırtları dönük şekilde ikişerli sıraya geçerler. Sayışmaca yoluyla belirlenen ebe tahtadaki kelimeleri ikişerli sıranın ilk sırasındakilere sormaya başlar. İlk önce cevap veren çocuk kendi takımının en arka sırasına geçer. Cevap veremeyen çocuk elenir. Bütün çocukları eleyen çocuk oyunun kazananı olur.

Bu oyunda zıt anlamlı kelimeler kullanılacağı gibi eş anlamlı kelimeler de kullanılabilir. Ayrıca uygulamanın yapılacağı ülkenin diline ait sözcüklerle bunların Türkçe karşılıkları da kullanılabilir.

Sözcükler arası anlam ilişkilerinin öğretiminde kalıcılığı yakalamak amacıyla hazırlanan bu oyunun yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılmasına ilişkin uzmanlar tarafından görüş birliği olduğu tespit edilmiştir.

4.6. Harf Piramidi

Kazanımlar:

- Türk alfabesindeki harfleri uygun biçimde yazar.
- Hece ve kelimeler yazar.

Oyunun Açıklaması:

Oyun için üçer kişilik takımlar oluşturulur. Her takım birer kağıt ve kalem alır. Takımlara üçer dakika süre verilir. Oyunun başında öğretmen tarafından bir harf belirlenir ve bu harften iki, üç, dört ve daha fazla harften oluşan kelimeler alt alta yazılır. Harf ağacı en büyük olan takım oyunu kazanır.

Örnek:

A

AĞ

AĞA

AĞAÇ

ARABA

AKARSU

Çocukların işbirliğine dayalı olarak eğlenceli bir şekilde kelimeleri tekrar etmelerini amaç edinen bu oyunun yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılabileceği uzmanlar tarafından ifade edilmektedir.

4.7. Kelime Yutma Oyunu

Kazanımlar:

- Türkçedeki sesleri doğru olarak seslendirir.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.

Oyunun Açıklaması:

Oyun için beşer kişilik takımlar oluşturulur. Takımlar bu oyunda aynı anda yarışmamaktadır. İlk takıma en az beş kelimededen oluşan kurallı bir cümle söylenir. Herhangi bir çocuk cümlenin tamamını tekrar ederek oyunu başlatır. Her çocuk söylenen cümlenin başındaki ilk kelimeyi atarak cümleyi tekrar söyler. Bu şekilde cümle bitene kadar devam edilir. Hata yapan çocuk oyundan çıkar. Aynı cümleye kalan çocuklarla devam edilir. Her takım bu şekilde yarıştıktan sonra oyuncu sayılarına bakılır. En az kayıp veren takım oyunu kazanır.

Bu oyunun Türkçe cümle yapısının kavranmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Oyunun tam tersi de uygulanabilir. Oyun başlarken bir yüklem söylenir ve her öğrenci bir kelime ekleyerek cümleyi devam ettirir.

Örnek:

Birinci öğrenci: Bugün parka gelmeyeceğimi arkadaşlarıma söyledim.

İkinci öğrenci: Parka gelmeyeceğimi arkadaşlarıma söyledim.

Üçüncü öğrenci: Gelmeyeceğimi arkadaşlarıma söyledim.

Dördüncü öğrenci: Arkadaşlarıma söyledim.

Beşinci öğrenci: Söyledim.

Türkçe cümle yapısının çocuklara kazandırılmasında kullanılacak bu oyun aynı zamanda cümledeki yer, zaman, kişi ve nesnelere ait kelime ve kelime gruplarının öğretilmesine de yardımcı olacaktır.

Bu oyunun uzman görüşleri doğrultusunda incelendiğinde özellikle 7 ve 8. sınıflar için uygun olacağı ve cümle yapılarının kazandırılmasında etkili olacağı tespit edilmiştir.

4.8. 5N 1K

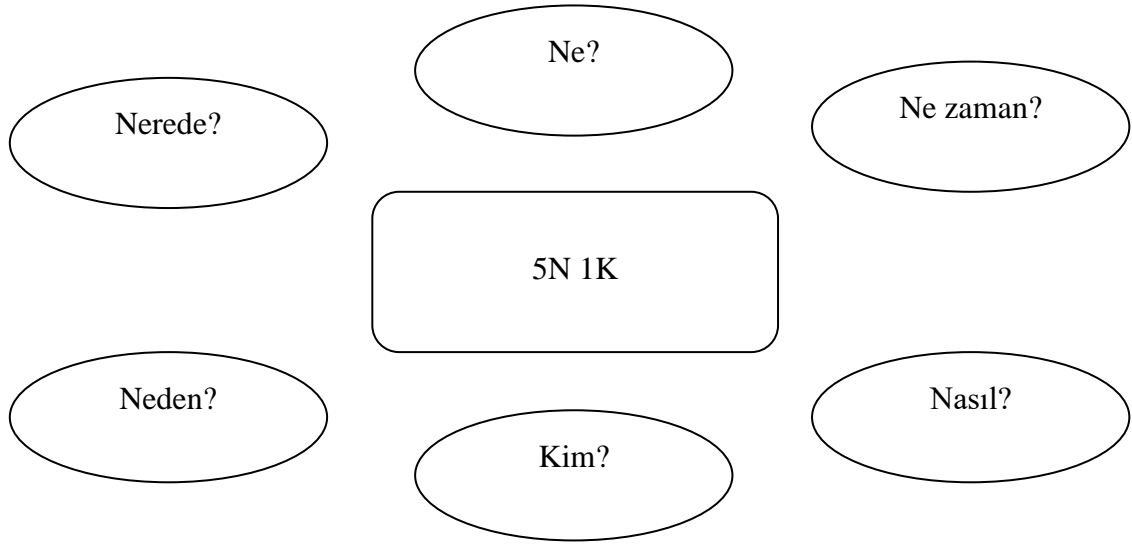
Kazanımlar:

- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.

Oyunun Açıklaması:

Sınıfta altışar kişilik takımlar oluşturulur. Takımlar oyunu oynamak için sırayla tahtaya çıkar. Öğretmen, tahtaya çıkan takıma yüklem kesesinden bir yüklem çekmelerini söyler. Takımın her üyesi sırasıyla bu yükleme 5N 1K sorularının cevaplarını ekleyecek cümleyi devam ettirir. Eksiksiz kurulan cümle altı puan kazandırır. Yapılan her hatada bir puan kesilir. Her cümlede her sorunun cevabı olmak zorunda değildir. Öğrenciler seviyelerine göre zorlanmadan cevap vermelidir. Oyunun sonunda en yüksek puanı toplayan takım oyunu kazanır.

Türkçe konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen bu oyun sözlü ve yazılı bir şekilde oynanabilir. Aynı zamanda soru zamirleri ve zarflarının da oyunlar yoluyla kavranmasına destek olacağı düşünülmektedir.

Şekil 2. 5N 1K şeması

Örnek:

Düştüm

Ben düştüm.

Ben ayağım takıldığı için düştüm.

Ben ayağım takıldığı için dün düştüm.

Ben ayağım takıldığı için dün parkta düştüm.

Ben ayağım takıldığı için dün parkta çok kötü düştüm.

4.9. Kulağında Tekerleme

Türkçe Kazanımları:

- Türkçedeki sesleri doğru olarak seslendirir.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Konuşmalarında vurgu ve tonlama yapar.
- Dinlediği/izlediği metni anlatır.
- Türk kültüründe yer alan bilmece, tekerleme, yanılmaca, saymaca ve manilere örnekler verir.

Oyunun Açıklaması:

Oyun için kısa bir tekerleme seçilir. Bu tekerleme bir çocuğun kulağına fısıldanır. O da yanındakine aynı tekerlemeyi fısıldar. Tekereleme muhtemelen en son çocuğa ulaştığında ilk halinden farklı bir hale dönecektir. Kazananı olmayan bu oyun eğlenme amaçlıdır.

Dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik olan bu oyunun aynı zamanda tekerlemelerdeki ses benzerlikleri ve ahenk unsurlarıyla Türkçedeki vurgu ve tonlama kurallarını da çocuklara kazandıracığı düşünülmektedir.

4.10. Kardeşim Nerede?

Kazanımlar:

- Dinlediklerinden hareketle basit tahminler yapar.
- Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
- Çerçevesi belirli bir konu hakkında karşılıklı konuşur.
- Türk kültüründe yer alan bilmece, tekerleme, yanılmaca, saymaca ve manilere örnekler verir.

Oyunun Açıklaması:

Sayısmaca yoluyla bir ebe belirlenir. Çocuklar, ebeye “Şimdi aramızdan sana bir kardeş seçeceğiz.” derler. Ebe ortamdan uzaklaştırılır ve kardeş olacak çocuk belirlenir. Kardeş olacak çocuk belirlendikten sonra ebe diğer çocukların yanına gelir. Ebe her çocuğa farklı sorular sorarak kardeşini bulmaya çalışır. Ebe ile çocuklar arasında şu konuşmalar geçer:

- Kardeşim nerede?
- Burada.
- Saçı uzun mu?
- Evet.
- Saçında tokası var mı?
- Var.
- (...)

Ebe, kardeşini bulduğunda oyun sona erer.

Gözlem becerilerini güçlendiren bu oyunda fiziksel özelliklere ve giyim kuşama ait kelimelerin çocuklara kazandırılabilceği düşünülmektedir.

4.11. Eylem Oyunu

Kazanımlar:

- Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.
- Türk kültüründe yer alan bilmece, tekerleme, yanılmaca, saymaca ve manilere örnekler verir.

Oyunun Açıklaması:

Sayışmaca yoluyla bir ebe belirlenir. Ebe, oyuna katılan çocuklara taklitlerini yapacağı eylemleri bildirir. Çocuklar bir halka oluşturur ve ebe de bu halkanın ortasına geçer. Oyunun başlamasıyla birlikte her çocuk kendi eylemini taklit etmeye başlar. Ebe kendi eylemini taklit ederken diğer arkadaşlarını gözlemler ve “Haydi!” diye bağırarak arkadaşlarından birini taklit etmeye başlar. Örneğin; “Haydi! Yüzüyoruz.” der ve diğer çocuklar da ebenin taklit ettiği eylemi taklit etmeye başlar. Ebe daha sonra kendi eylemini taklit etmeye başlar ve sonrasında yine eylem değiştirir. Ebeyi takip edip zamanında değişiklik yapmayan çocuk oyundan çıkar.

Oyunda kullanılacak eylemlerin kolay taklit edilebilir olmasına dikkat edilmelidir. Örneğin; araba sürmek, kitap okumak, yüzmek, nefes almak, uyumak, düşünmek, ip atlamak, alkışlamak... Öğrencilerin seviyelerine göre oyun zorlaştırılabilir.

4.12. Ne Yenir, Neresi Gezilir?

Kazanımlar:

- Çerçevesi belirli bir konu hakkında karşılıklı konuşur.
- Topluluk karşısında bir konu hakkında konuşur.
- Hazırlıklı konuşma yapar.
- Türkiye’deki belli başlı şehirleri ve bunları simgeleyen unsurları belirtir.
- Türkiye’nin tarihî ve doğal güzelliklerini fark eder.
- Türk mutfağının zenginliklerinden örnekler verir.
- Türkiye’deki önemli turizm bölgelerini ve tarihî eserleri tanıyarak turizmin ülke ekonomisine katkısını fark eder.

Oyunun Açıklaması:

Çocuklardan biri ebe olarak seçilir, ebe turizm acentesindeki görevli rolünü üstlenir ve görevi Türkiye'ye gitmek isteyen müşterilere Türkiye'nin bir şehrini tanıtmaktır. Tanıtımı yapılacak olan şehirlerle ilgili çocuklar daha önceden araştırma yapabilir ve tanıtım broşürleri hazırlayabilirler. Bu şehirlerin tarihî ve turistik bakımdan zengin şehirler olmasına dikkat edilmelidir. Çocuklardan ikisi turizm acentesine gelir ve Türkiye'ye hangi mevsimde gitmek istediklerini, tatil boyunca ne gibi yerler görmek istediklerini acente görevlisine anlatırlar. Görevli, müşterilerin isteklerine uygun şehri seçer ve onlara tanıtmaya başlar. Daha sonra sınıftaki diğer çocuklar görevlinin müşteriye uygun şehri tanıtp tanıtmadığını değerlendirirler ve oyun bu şekilde devam eder.

Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik olan bu oyunun aynı zamanda çocukların araştırma becerilerine de katkı sağlayacağı uzmanlar tarafından ifade edilmiştir. Bununla birlikte Türkiye'nin önemli turizm merkezleri tanıtılacak ve bu merkezlerin hangi turizm alanına hizmet ettiği de vurgulanmış olacaktır.

4.13. Ben Kimim?

Kazanımlar:

- Dinlediklerinden hareketle basit tahminler yapar.
- Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
- Çerçevesi belirli bir konu hakkında karşılıklı konuşur.
- Türk kültürüne hizmet eden Türk büyüklerini tanır.

Oyunun Açıklaması:

Türk kültürüne hizmet eden bilim adamı ve sanatçılardan oluşan bir liste hazırlanır. Bu liste TTKD kitaplarında bilgileri verilen kişilerden veya öğretmenin daha önce çocuklara tanıttığı herhangi bir bilim adamı, sanatçı veya Türk büyüğünden seçilebilir. Sınıf iki takıma ayrılır. Takımlardan bir öğrenci karşı takımın sorularını cevaplamak için seçilir. Karşı takım bazı sorular yönelterek rakip takımın belirlediği bilim adamı, sanatçı veya Türk büyüğünü tahmin etmeye çalışır. Soruları soran takımın üç soruda doğru cevabı bulması gerekir. Eğer soruları cevaplayan çocuk yanlış bilgi verirse sayıyı karşı takım alır.

Oyunlar hakkında değerlendirmelerini sunan öğretmenler tarafından Türk kültürüne hizmet eden kişilerin öğretilmesinde bilgilerin kalıcılığını sağlamaya yönelik olan bu oyunun aynı

zamanda konuşma becerisinin de geliştirilmesine katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. En fazla üç soru sorma kuralı çocukları önemli şahsiyetlerin en belirgin özelliğine yönlendirecektir ve bu durum da çocukların uygun soru sorma becerisini geliştirecektir.

4.14. Ortaya Karışık

Kazanımlar:

- Türk alfabesindeki harfleri uygun biçimde yazar.
- Hece ve kelimeler yazar.
- Hece ve kelimeleri okur.

Oyunun Açıklaması:

Sınıf ikişerli veya üçerli gruplara ayrılır. Öğretmen 10-15 sözcüğü harfleri karışık bir şekilde liste halinde kâğıtlara yazar ve gruplara dağıtır. Gruplar, harfleri karışık olarak verilmiş kelimeleri en kısa sürede düzenlemeye çalışır.

Her çocuğun seviyesine uyarlanabilen bu oyunda kullanılacak olan sözcükler çocukların seviyelerine göre belirlenmelidir ve kelimelerin yazımında karşılaşılan hataların düzeltilmesine yardımcı olacağı düşünülen bu oyunda eğitim öğretim sürecinde çocukların yazımını en çok karıştırdığı sözcüklerden seçilebilir.

Örnek:

gilouryme	talaç	dalsenay	ceperen	ğıtak
geliyorum	çatal	sandalye	pencere	kağıt

4.15. Hangisi Farklı?

Kazanımlar:

- Okuduklarında geçen söz varlığı unsurlarının anlam özelliklerini ayırt eder.
- Metinler arasında karşılaştırma yapar.
- Türkçe kelime yapısını ayırt eder.
- Okuduklarında eklerin işlevini ayırt eder.
- Türkiye'nin tarihî ve doğal güzelliklerini fark eder.

- Türkiye'deki belli başlı akarsuları, gölleri ve denizleri tanıyarak harita üzerinde gösterir.
- Türkiye'nin iklim özelliklerini ve belli başlı tarım ürünlerini fark eder.
- Türkiye'nin komşularını tanır ve harita üzerinde gösterir.
- Geleneksel Türk sporlarını tanır.
- Türklerin ilk yurdunun Orta Asya olduğunu fark ederek burada kurulan ilk Türk devletlerini tanır.

Oyunun Açıklaması:

Tahtaya aynı kavram alanına giren, harf sayıları eşit olan veya kelime türü/yapısı aynı olan birtakım kelimeler liste halinde yazılır. Bu kelimelerin arasına o listeye ait olmayan bazı kelimeler yazılır. İkişer veya üçer kişiden oluşan gruplar listeye uymayan kelimeleri bulmaya çalışırlar. Her doğru cevap +1 puan, her yanlış cevap ise -2 puan olarak değerlendirilir.

Çok yönlü düşünme alışkanlığının kazandırılmasına yardımcı olan bu oyun Samur (1983)'un çalışmasındaki Uymayanı Bul adlı oyundan TTKD için uyarlanmıştır. Bu oyun sayesinde çocukların zihninde Türkçe kavram haritalarının oluşturulması hedeflenmektedir. Oyunun temel söz varlığını güçlendirmesinin yanında Türk kültürüne ait kavramların gruplandırılmasında da fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Örnek listeler:

Meyveler listesi:

- Elma
- Çilek
- Üzüm
- *Ispanak*
- Karpuz
- Portakal
- Şeftali
- Kayısı

Oyunda yukarıdaki listenin meyveler listesi olduğu tespit edilmeli ve ıspanağın o listeye ait olmadığı öğrenci tarafından belirtilmelidir.

Şehirler Listesi:

- Ankara
- İstanbul
- Diyarbakır
- Antalya
- Bursa
- *Rusya*
- İzmir
- Çanakkale

4.16. Ayaklı Sözlük

Kazanımlar:

- Harf-ses ilişkisini kavrar.
- Türkçedeki sesleri doğru olarak seslendirir.
- Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Basit sözlü yönergeleri uygular.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Türkiye'deki belli başlı akarsuları, gölleri ve denizleri tanıyarak harita üzerinde gösterir.

Oyunun Açıklaması:

Çocuklar daire şeklinde dizilirler. Öğretmen elindeki topu bir çocuğa atar ve aynı anda bir harf söyler. Topu tutan çocuk öğretmenin söylediği harfle başlayan üç tane kelime söyler ve topu harf söyleyerek başka bir çocuğa atar. Bu oyunda Türkiye'nin şehirleri, dağları, akarsuları gibi konular da ele alınabilir. Ancak oyunun bu şekilde harf ölçütünün kullanılmaması önerilmektedir.

Bu oyun Samur (1983)'un çalışmasındaki Ayaklı Sözlük oyununun TTKD için uyarlanmış halidir. Çocukların zihninde sözcük şemaları oluşturmaya yönelik olan bu oyun Türk kültürüne ait kavramların öğretilmesinde de kullanılabilir.

Çocukların fiziksel yönden aktif bir şekilde katıldıkları bu oyunun okul dışında da çocuklar tarafından oynanabileceği ve eğlenerek sürekli kelime tekrarı yapmalarına imkan tanıyacağı uzmanlar tarafından ifade edilmiştir.

4.17. Beni Dinle

Kazanımlar:

- Basit sözlü yönergeleri uygular.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.

Oyunun Açıklaması:

Öğretmen, çocuklardan birini çağırır. Ondan bazı isteklerde bulunur. Çocuk, öğretmenin isteklerini sırasıyla gerçekleştirir. Sınıf arkadaşları ise doğru ve sıralamaya uygun bir şekilde yapıp yapmadığını kontrol eder. Çocuk istenenleri doğru ve sıralamaya uygun bir şekilde yaparsa bir arkadaşının ismini söyleyerek yerine geçer. Eğer yapamazsa cezalandırılır. Cümleler kısa emir cümleleri olmalıdır. Cümle sayısı öğrencilerin seviyesine göre belirlenebilir. Cümleler öğrenciye bir kere ve tek seferde söylenmelidir.

Özellikle küçük yaş gruplarında veya üst sınıf düzeyinde olup da Türkçe dil becerilerinin yeterli olmadığı öğrencilerde uygulanmasının faydalı olacağı ders öğretmenleri tarafından belirtilmiştir. Bu şekilde sınıflardaki seviye farklılıklarının giderilebileceği ifade edilmiştir.

Örnek:

Yerine otur. Çantandan bir kitap çıkar. Kitabın 26. sayfasını aç. İlk cümleyi oku. Dışarıya çık. Kapıyı kapat. Kapıya beş kere vur. “Gel!” sesini duyunca kapıyı aç. İçeri gir. Sınıfta beş tane kırmızı nesne bul. Buraya getir. Her birini cümle içinde kullan.

4.18. Ne Gerekli?

Kazanımlar:

- Dinlediklerinde/izlediklerinde günlük hayata ilişkin temel söz varlığını tanır.
- Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.

Oyunun Açıklaması:

Sınıfta beşer kişilik takımlar oluşturulur. Çocuklara evin herhangi bir bölümü için eşya alınması gerektiği söylenir. Çocuklar liste halinde o bölüm için gerekli olan eşyaları yazarlar. En fazla uygun eşyayı yazan takım oyunu kazanır.

Temel söz varlığının geliştirilmesine katkı sağlayacağı ifade edilen bu oyun çocukların günlük hayatta en çok karşılaştıkları eşyalarla ilgili sözcük şemalarının kalıcılığını artıracaktır.

Örnek:

Çocuklara yeni bir ev aldığımızı ve bu evin mutfağı(oturma odası, yatak odası, misafir odası, banyo, çocuk odası) için gerekli eşyaları almamız gerektiği söylenir.

4.19. Bir Dilek Tut

Kazanımlar:

- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki sözlü olmayan mesajları tanır.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde günlük hayata ilişkin temel söz varlığını tanır.
- Dinledikleri/izlediklerine ilişkin düşüncelerini ifade eder.
- Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
- Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.
- Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Selamlaşmanın önemini fark ederek gerekli durumlarda uygun selamlaşma ifadelerini kullanır.
- Arkadaşları ve komşularıyla iletişimde uygun davranışlar sergiler.
- Belli başlı geleneklerimizi ve değerlerimizi tanır ve bunların kültürümüzdeki yerini ve önemini açıklar.

Oyunun Açıklaması:

Sınıfta en az üçer kişilik takımlar oluşturulur. Öğretmen küçük kağıtlara selamlaşma, dilek ve temenni ifadelerinin kullanılacağı durumları yazar. Bu takımlardan her biri sırasıyla diğer takımlara herhangi bir durumu sadece beden dilini kullanarak anlatacaktır. Anlatıcı takım kapalı bir şekilde duran kağıtlardan birini seçer ve oradaki durumu arkadaşlarına canlandırır. Diğer takımlar canlandırmayı izledikten sonra bir kağıda cevabı yazar ve arkadaşlarına gösterir. Doğru cevaplayan takım anlatıcı olarak sahne alır.

Bu oyunun Türkçenin selamlaşma, dilek ve temenni ifadelerindeki zenginliğinin yurt dışındaki Türk çocuklarına aktarılmasında ve çocukların bu ifadeleri günlük hayatta kullanmalarına katkı sağlayacağı konusunda uzmanların görüş birliği içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Çocuklar tarafından öğrenilen Türk kültürüne ait kalıplaşmış ifadeler ve görgü kuralları bu oyun aracılığıyla daha kalıcı olacaktır.

4.20. Türk Sanatı

Kazanımlar:

- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Resim ve görselleri yorumlar.
- Metin görselleri hakkında konuşur.
- Geleneksel el sanatlarını tanır.
- Belli başlı geleneklerimizi ve değerlerimizi tanır ve bunların kültürümüzdeki yerini ve önemini açıklar.

Oyunun Açıklaması:

Geleneksel Türk sanatlarının görsellerinin bulunduğu kartlar hazırlanır. Her bir sanata ait farklı görsellerin bulunduğu iki kart olmalıdır. Bu kartlar karışık bir şekilde kapalı olarak masaya dizilir. Sınıfta iki takım oluşturulur. Her iki takım sırasıyla bir oyuncusunu yarışmak için masaya gönderir. Takımlardaki oynama sırası çocukların isimlerinin alfabetik sıralamasına göre yapılır. Yazı tura atılarak hangi takımın kart açmaya başlayacağı belirlenir. Çocuklar sırasıyla ikişer kart açarak aynı sanata ait görselleri bulmaya çalışırlar. Eğer açılan iki kart farklı sanatlara aitse kartlar tekrar kapatılır. Aynı sanata ait görseller bulunursa o kartlar masadan kaldırılır. İki görseli de bulan çocuk, bu görsellerin hangi sanata ait olduğunu söylemek zorundadır. Aksi takdirde puan alamaz.

Görsel hafızanın ön plana çıktığı bu oyunda geleneksel Türk sanatının örnekleri çeşitli görsellerle desteklenerek bilgilerin kalıcılığı artırılmaya çalışılmıştır. Çocukların eğlenerek oynayacağı bu oyunun geleneksel Türk sanatına karşı çocuklarda merak uyandırmasına ve bu sanatların yurt dışında da bilinirliğini sürdürebilmesine destek olacağı görüşmeler yapılan öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Örnek görseller:

Şekil 3. Demircilik sanatı (http://www.unutulmussanatlar.com/2012/07/demircilik_55.html sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 4. Bakırcılık sanatı (<https://tr.pinterest.com/pin/365987907204137465/> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 5. Örgü örme sanatı (http://www.unutulmussanatlar.com/2012/07/corapclk_30.html sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 6. Ebru sanatı (<https://www.zingat.com/blog/ebru-sanati-ile-evinizi-renklendirin/sayfasından-erişilmiştir>.)

Şekil 7. Halı dokuma sanatı (<https://www.hakkindabilgi.org/denizlide-dokumacilik-hakkında-kısa-bilgi/sayfasından-erişilmiştir>.)

Şekil 8. Oymacılık sanatı (<https://www.sondakika.com/haber/haber-yarım-asırdır-ahşap-oyuyor-9399773/sayfasından-erişilmiştir>.)

Şekil 9. Oyacılık (<https://tr.pinterest.com/pin/842173199041057105/> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 10. Cam sanatı (<https://www.ustamgeliyor.com/blog/cam-isleme-ustalari/> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 11. Keşecilik sanatı (<https://www.renklinot.com/soru/eski-meslekler-ve-resimleri-nelerdir> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 12. Çinçilik sanatı (<http://anadoluelsanatlari.blogspot.com/2012/12/cinçilik.html> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 13. Çömlekçilik sanatı (<https://www.neoldu.com/comlek-sanati-8338h.htm> sayfasından erişilmiştir.)

4.21. Akrabanı Bul

Kazanımlar:

- Okuduklarında geçen söz varlığı unsurlarının anlam özelliklerini ayırt eder.
- Okudukları metinlerden çıkarım yapar.
- Formları, yönergelere uygun şekilde doldurur.
- Kendini ve aile bireylerini tanıtır.

Oyunun Açıklaması:

Büyük bir kartona anne ve babaya ait soy ağacı çizilir. Bu soy ağacında kutucukların altına akrabalık bildiren isimler yazılır. Bir torba içerisine akrabalık isimlerinin açıklamalarının yer aldığı kartlar konulur. Bu kartlar daha sonra soy ağacında uygun yerlere yerleştirilecektir. Sınıf iki takıma ayrılır. Birinci takım anne ile bağlantılı olan akrabalık

isimlerini, ikinci takım ise baba ile bağlantılı olan akrabalık isimlerini soy ağacına yerleştirmeye çalışır. Takımlar sırayla torbadan kart çekerler ve eğer karttaki açıklama o takımı ilgilendiriyorsa soy ağacındaki uygun yere kartı yerleştirirler. Eğer karşı takıma ait bir açıklama çekildiyse o kart tekrar torbaya atılır. Dede, yenge ve enişte gibi ifadeler iki takım için de ortak kelimeler olduğu için özellikle bir tarafla ilişkilendirilmemelidir. Örneğin, “Amcamız veya dayımızın eşi kimdir?”. Soy ağacını ilk tamamlayan takım oyunu kazanır. Oyun zorlaştırılmak istenirse gelin, damat, görümce, elti, bacanak, baldız, kayınbirader, kayınbaba, kaynana gibi akrabalık bildiren isimler de kullanılabilir. İstekli öğrenciler soy ağacındaki akrabalık bildiren ifadelere kendi ailesinden örnekler verebilir. Oyun bu şekilde devam eder.

Türk toplumunda aile kavramının önemli olmasının yanı sıra Türkçedeki akrabalık bildiren sözcüklerin zenginliği de dikkat çekmektedir. Türkiye’de günlük hayatta çocukların sıklıkla karşılaştığı bu sözcüklerin yurt dışındaki Türk çocukları tarafından daha az bilindiği alanda görev yapmakta olan öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bu sebeple TTKD kapsamında bu sözcüklerin etkili bir şekilde öğretilmesi amacıyla bu oyun hazırlanmıştır. Çocuklar tarafından akıl yürütme yoluyla akrabalık bildiren sözcüklerin kalıcı bir şekilde öğrenileceği görüş birliğiyle ifade edilmektedir.

4.22. Hangi Yüz?

Kazanımlar:

- Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.
- Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.
- Konuşmalarında vurgu ve tonlama yapar.

Oyunun Açıklaması:

Öğrencilerin görebileceği herhangi bir yere yüz ifadelerinin bulunduğu görseller asılır. Bir kese içerisine çeşitli duyguları içeren cümlelerin yazılı olduğu kağıtlar hazırlanır. Bir çocuk keseden bir kağıt seçer ve hangi duyguyu içeriyorsa o duygu durumuna uygun bir şekilde yüksek sesle cümleyi okur. Ardından hangi duygu olduğunu söyler ve yüz ifadelerinden uygun olanını arkadaşlarına gösterir.

Kağıtlara yazılacak cümlelerin ünlem bildirmesine dikkat edilmelidir. Oyun yoluyla Türkçe ünlemlerin öğretilmesini destekleyen bu etkinlik aynı zamanda Türkçe vurgu ve tonlamaların pekiştirilmesine de yardımcı olacaktır.

Örnek:

Eyvah! Bardak kırıldı.

Tüh, keşke seni de oyun oynamaya çağırsaydık!

Yaşasın! Haftaya Türkiye'ye gideceğiz.

Of! Canım çok sıkıldı.

Hey, çabuk buraya gel!

4.23. Müzikli Deyim Bulmaca

Kazanımlar:

- Dinlediklerindeki günlük hayata ilişkin kalıp sözleri belirler.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde günlük hayata ilişkin temel söz varlığını tanır.
- Dinleme stratejilerini uygular.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Harfler, kelimeler, cümleler, satırlar arasında uygun boşluklar bırakır.
- Türk müziğindeki duygu zenginliğini fark ederek Türk müziği dinlemekten zevk alır.

Oyunun Açıklaması:

Tarkan'ın Dilli Düdük şarkısının yazılı olduğu kağıtlar öğrencilere dağıtılır. Bu kağıtlarda bazı deyimlerin yerleri boş bırakılır. Şarkı açılır ve çocuklardan boşluklara gelecek deyimleri yazmaları istenir.

Dilli Düdük

Söz gümüşse sükut altındır.
Masal okuyor, bilmiyor o zır deli.
Rüzgar eken fırtına biçer.
Kendi düşen ağlamaz yani.

Sen sen ol, takılma.
Uykuların kaçır sonra.
Akıllı ol, oyuna gelme.
Tepe takla olursun.
Eden bulur sonunda.

Pireyi deve yaptı dilli düdük.
Atee bile bile krkle gidiyor.
Kendi kuyusunu kazıyor enayi.
Cırcır tyor.

Bana göre hava hoş, kendi bilir.
Beni bilen iyi biliyor.
Boş abaları bu gnllerde,
Hkm geçmiyor.

Hadi sev, hadi, hadi, hadi gözünü karart da.
Koy elini kalbine Şu yalan hayatta.
Gelen geçer kalan göçer unutma.
Sana da kalmaz bu ölümlü dünya.

Caka satıyor, utanması yok.
O kendini üstün buluyor, ama yanılıyor.
Burnu Kaf Dağı'nda mübarek.
O kendini bu alemin kralı sanıyor.

Sen sen ol, takılma.
Uykuların kaar sonra.
Akıllı ol, oyuna gelme.
Tepe takla olursun.
Eden bulur sonunda.

Pireyi deve yaptı dilli düdük.
Atee bile bile krkle gidiyor.
Kendi kuyusunu kazıyor enayi.
Cırcır tyor.

Bana göre hava hoş, kendi bilir.
Beni bilen iyi biliyor.
Boş abaları bu gnllerde,
Hkm geçmiyor.

Hadi sev, hadi, hadi, hadi gözünü karart da.
Koy elini kalbine Şu yalan hayatta.
Gelen geçer kalan göçer unutma.
Sana da kalmaz bu ölümlü dünya.

Şöyle bir silkelen de gel kendine.
Hududunu haddini bil, ileri gitme.
İki kere iki dört hesabı kolay.
A kalbini gel, dır dır etme.

Pireyi deve yaptı dilli düdük.
Atee bile bile krkle gidiyor.
Kendi kuyusunu kazıyor enayi.
Cırcır tyor.

Bana göre hava hoş, kendi bilir.
Beni bilen iyi biliyor.
Boş abaları bu gnllerde,
Hkm geçmiyor.

Pireyi deve yaptı dilli düdük.
Atee bile bile krkle gidiyor.
Kendi kuyusunu kazıyor enayi.
Cırcır tyor.

Bana göre hava hoş, kendi bilir.
Beni bilen iyi biliyor.
Boş abaları bu gnllerde,
Hkm geçmiyor.

Hadi sev, hadi, hadi, hadi gözünü karart da.
Koy elini kalbine şu yalan hayatta.
Gelen geçer kalan göçer unutma.
Sana da kalmaz bu ölümlü dünya.

Şöyle bir silkelen de gel kendine.
Hududunu haddini bil, ileri gitme.
İki kere iki dört hesabı kolay.
Aç kalbini gel, dır dır etme (Tevetoğlu, 2007, parça 2).

Tarkan'ın Dilli Düdük şarkısından yola çıkılarak hazırlanan bu oyunda Türk müziğinin ustalarından Barış Manço'nun birkaç şarkısı da kullanılabilir. Bu sayede çocuklar hem deyim ve atasözü dağarcıklarını geliştirecek hem de Türk müziğinin önemli eserleriyle tanışma fırsatı bulacaktır.

Nane Limon Kabuğu

Eski adamlar doğruyu söylemiş
Bir çiçekle bahar olmaz
Kişi kendini bilip sağa sola sormalı
Can pazarı bu oyun olmaz

Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıp da şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz
Defteri kalemi al iyi yaz

Nane limon kabuğu bir güzel kaynasın aman
Ha ha ha ha ha içine hatmi çiçeği biraz tere otu katasın aman
Ha ha ha ha ha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman
Ha ha ha ha ha bin derde deva geliyor biraz daha sabret güzelim
Ha ha ha ha ha hapsü
Çok yaşa
Sen de gör
Rahat ve iyi yaşa

Sen tedbirini al önünü kış tut bırak yine de yaz gelsin
Çoğu zaman hesap çarşıya uymaz sonra dizini döversin

Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıda şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz
Defteri kalemi al iyi yaz

Nane limon kabuğu bir güzel kaynasın aman
Ha ha ha ha ha içine hatmi çiçeği biraz dere otu katasın aman
Ha ha ha ha ha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman
Ha ha ha ha ha bin derde deva geliyor biraz daha sabret güzelim
Ha ha ha ha ha hapsü
Çok yaşa
Sen de gör
Rahat ve iyi yaşa

Barış iğneyi kendine batırır çuvaldızı başkasına
Bol keseden akli ona buna dağıtır darısı kendi başına
Zürefanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıp da şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz
Defteri kalemi al iyi yaz
Nane limon kabuğu bir güzel kaynasın aman

Ha ha ha ha ha içine hatmi çiçeği biraz dere otu katasın aman
Ha ha ha ha ha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman
Ha ha ha ha ha bin derde deva geliyor biraz daha sabret güzelim
Ha ha ha ha ha hapsü
Çok yaşa
Sende gör
Rahat ve iyi yaşa (Manço, 1988, parça 1).

4.24. Taşların Üçü

Kazanımlar:

- Basit sözlü yönergeleri uygular.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Renkleri tanır ve görsellerde kullanır.

Oyunun Açıklaması:

Her bir renkten üçer adet olmak üzere renkli taşlar hazırlanır. Renk çeşitliliği isteğe bağlı olarak değişebilir. Taşların arasına diğer taşlara göre daha büyük olan ana taş eklenir. Çocuklardan üçer kişilik takımlar oluşturulur. Her takımın kendine ait taşları olmalıdır. Her takımın ilk oyuncusu avucunda tuttuğu taşları önündeki masaya gelişigüzel bir şekilde atar. Taşların masadan düşmemesi gerekmektedir. Daha sonra öğretmen, çocuklara bir renk söyler. Çocuklar ana taşı havaya fırlatırlar ve o düşene kadar masadan istenilen renkteki bir taşı almaya çalışırlar. Bu şekilde üç taşı da en kısa sürede toplayan çocuk oyunu birinci olarak tamamlar. Her turda öğrencilerin taşları toplaması beklenir. En çabuk toplayan takımdan en yavaş toplayan takıma doğru puan sıralaması yapılır. Takımlardaki her çocuğun oyunu oynamasıyla oyun tamamlanır.

Türkçe temel dil becerileri bakımından daha alt seviyedeki öğrencilere yönelik hazırlanan bu oyunda hem geleneksel Türk çocuk oyunlarından “beştaş”ın öğretilmesi hem de Türkçedeki renk adlarının pekiştirilmesi hedeflenmektedir.

4.25. Nereye Gitmeliyim?

Kazanımlar:

- Konuşmalarında olayları oluş sırasına göre anlatır.
- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanır.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.

- Yaşadığı ülkedeki Türk temsilcilikleri ile Türk kurum ve kuruluşlarını tanıyarak bunların işlevlerini fark eder.
- Evrensel çocuk haklarını tanıyarak bu hakların önemini açıklar.
- Türkiye’de ve yaşadığı ülkedeki vatandaşlık hak ve görevlerini fark ederek bu hakları kullanmanın, görevleri yerine getirmenin önemini açıklar.

Oyunun Açıklaması:

Bir torbanın içerisine günlük ihtiyaçlarımızın ve resmi işlemlerimizin yazılı olduğu kağıtlar konur. Sınıf tahtasına bu ihtiyaçlarımızı karşılayacağımız dükkan ve işletmeler; resmi işlemlerimizi yapabileceğimiz kurum ve kuruluşlar kroki şeklinde çizilir. Kroki de cadde ve sokak isimleri de yer almalıdır. Daha sonra çocuklar ikiye ayrılmıştır. Öğretmen, bir grubu seçer ve onları tahtaya davet eder. Birinci çocuk torbadan çektiği kağıtta yazılı olan işi yüksek sesle okur ve nereye gitmesi gerektiğini ikinci çocuğa söyler. İkinci çocuk arkadaşına sokak, cadde isimleri vererek; sağ-sol ifadelerini kullanarak yol tarifi yapar. Birinci çocuk ise elindeki kalemle tahta üzerinde tarif edilen adrese ulaşmaya çalışır.

Günlük yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olan bu oyunda Türkiye’deki iş yeri adları kullanılabileceği gibi öğrencilerin yaşadığı ülkedeki iş yeri adları da kullanılabilir. Bu oyunda çocukların Türkçe adres tarif etme becerisinin ve sözcük dağarcıklarının gelişmesinin yanında hangi durumlarda nerelere gitmeleri gerektiği konusunda çocuklara sosyal beceri kazandırması da hedeflenmiştir. Özellikle resmi kurumlarda işlemler için çocukların yaşadığı ülkedeki kurum adlarının da kullanılması uzmanlar tarafından tavsiye edilmektedir. Bu sayede yaşanan ülkedeki ve Türkiye’deki resmi işlemler karşılaştırmalı olarak çocuklara verilebilir.

4.26. Bom!

Kazanımlar:

- Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.
- Okuduklarında geçen söz varlığı unsurlarının anlam özelliklerini ayırt eder.
- Metinler arasında karşılaştırma yapar.
- Türkiye’deki belli başlı akarsuları, gölleri ve denizleri tanıyarak harita üzerinde gösterir.
- Türkiye’nin komşularını tanır ve harita üzerinde gösterir.

Oyunun Açıklaması:

Bu oyun beşer kişilik gruplarla oynanır. Sınıf içerisinde birden fazla grup birbirinden bağımsız olarak bu oyunu oynayabilir. Küçük kağıtlara beşli gruplar şeklinde herhangi bir konuya ait isimler yazılır. Örneğin; Türkiye'nin beş akarsuyu, beş dağı, beş şehri, beş komşusu, beş coğrafi bölgesi. Toplamda 25 tane kağıt hazırlanır ve katlanır. Daha sonra katlanan kağıtlar karıştırılır ve daire şeklinde sıralanan çocukların ortasına atılır. Her çocuk eline beş tane kağıt alır. Çocuklar, aldıkları kağıdı kimseye göstermeden açarlar ve önlerine kapalı şekilde sıralarlar. İsteyen çocuk kağıtları elinde de tutabilir. Bu oyunda amaç, herhangi bir konudaki kağıtları tek elde toplamaktır. Oyunu herhangi bir çocuk başlatır ve yanındakine istediği bir kağıdı kapalı olarak verir. O çocuk kağıda bakar, eğer biriktirmek istediği konuyla alakalıysa onu alır ve başka bir kağıdı yanındaki arkadaşına verir. Bütün kağıtları elinde biriktiren çocuk "Bom!" diyerek ortaya elini uzatır. Diğer çocuklar da ellerini kazanan çocuğun elinin üstüne koymaya çalışır. Kazanandan başlanarak eli en üstte olan çocuğa kadar puanlar azaltılarak verilir. Örneğin; "Bom!" yapan çocuk 100 puan, ikinci sırada elini koyan çocuk 75 puan, üçüncü sıradaki 50 puan, dördüncü sıradaki 25 puan alır. Son sırada elini koyan çocuk ise hiç puan alamaz.

Geleneksel Türk çocuk oyunlarından olan bom(hımbıl) oyunu ile çocuklara eğlenceli bir şekilde Türkiye'nin coğrafi özelliklerinin kazandırılacağı düşünülmektedir.

4.27. Hangi Türk Büyüğü

Kazanımlar:

- Topluluk karşısında bir konu hakkında konuşur.
- Hazırlıklı konuşma yapar.
- Kültürümüzdeki çocuk oyunlarını tanır ve bu oyunları oynamaya istekli olur.
- Türk kültürüne hizmet edenleri tanır.

Oyunun Açıklaması:

Bu oyun geleneksel Türk çocuk oyunlarından olan körebe oyununun bir uyarlamasıdır. Çocuklardan her biri ders sırasında öğrendikleri veya daha önce öğretmenlerinin isteği üzerine araştırma yaparak hakkında bilgi sahibi oldukları Türk kültürüne hizmet etmiş birini temsil etmektedir. Sayışmaca yoluyla bir ebe seçilir ve gözleri bağlanır. Ebe arkadaşlarını yakalamaya çalışır. Yakaladığı kişi hangi Türk büyüğü olduğunu söyler. Eğer

açıklamaları doğru olursa ebe onu bırakır ve başka bir çocuğu yakalamaya çalışır. Açıklamalar yanlış ise ebelik hata yapan çocuğa geçer.

Oyunun ikinci oynanış şekli: Ebe yakaladığı çocuğa “Sen kimsin?” der. Yakalanan çocuk da temsil ettiği kişinin Türk kültürüne olan katkılarından bahseder. Ebe yakaladığı çocuğun kimi temsil ettiğini doğru tahmin ederse ebelikten kurtulur.

4.28. Saat Kaç?

Kazanımlar:

- Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.
- Okuduklarında geçen söz varlığı unsurlarının anlam özelliklerini ayırt eder.
- Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.

Oyunun açıklaması:

Zaman dilimlerini ifade eden cümleler küçük kağıtlara yazılır ve bir torbaya konur. Bu cümlelerde “geçe, kala ve buçuk” ifadeleri kullanılmalıdır. Tahtaya akrep ve yelkovan olmayan bir saat çizilir. Sayışmaca yoluyla bir ebe belirlenir. Ebe tahtaya çıkar ve torbadan bir kağıt alır. Kağıttaki cümleyi sessiz bir şekilde okur. Cümlede hangi saat dilimi ifade ediliyorsa ona uygun bir şekilde tahtadaki saate akrep ve yelkovan çizer. Sınıftaki diğer çocuklar da ebenin çizdiği saate göre “geçe, kala, buçuk” ifadelerini kullanarak defterlerine birer cümle yazarlar. Herkes cümlesini yazdıktan sonra torbadan çekilen kağıttaki cümle okunur, tahtaya çizilen akrep ve yelkovan kontrol edilir. Daha sonra çocuklar kendi kurdukları cümleleri sırayla okurlar. Doğru cümle kuran her çocuk ve tahtaya doğru çizimi yapan ebe beşer puan alır.

Alt seviyelerdeki öğrenci grupları için daha faydalı olacağı ifade edilen bu oyunla saatlerin öğretilmesinin daha kalıcı hale geleceği belirtilmektedir.

4.29. Tak Takıştır

Kazanımlar:

- Dinlediklerinde/izlediklerinde günlük hayata ilişkin temel söz varlığını tanır.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.

- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Konuşmalarında olayları oluş sırasına göre anlatır.

Oyunun Açıklaması:

Sınıftaki öğrenci sayısına göre 5-6 kişilik takımlar oluşturulur. Takımlar oyunu sırayla oynayacaktır. Çocuklar bir daire oluşturur. Sayışmaca yoluyla oyunun hangi öğrenciyle başlayacağı belirlenir. Daha sonra öğretmen, içerisinde bir nesnenin bulunduğu kısa bir cümle söyler. Örneğin; Benim elimde *limon* var. Oyunu başlatacak öğrenci limona bir sıfat ekleyerek cümleyi tekrar eder. Sıradaki öğrenci bir sıfat daha ekleyerek cümleyi devam ettirir. Cümle, bu şekilde olabildiğince uzatılmaya çalışılır. Takımlar sırayla oyunu oynadıktan sonra en uzun cümleyi oluşturan takım belirlenir ve bu takım oyunu kazanır.

Günlük konuşmada sıfat kullanımını daha etkin hale getireceği düşünülen bu oyunun yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılabileceği görüş birliğiyle ifade edilmektedir.

4.30. Dokuz Cümle

Kazanımlar:

- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Düzeyine uygun söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Konuşmalarında olayları oluş sırasına göre anlatır.
- Topluluk karşısında bir konu hakkında konuşur.
- Hazırlıksız konuşma yapar.
- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanır.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Resim ve görselleri yorumlar.
- Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir.
- Türkçenin kurallarına uygun anlamlı cümleler yazar.
- Bir konuya ilişkin kısa metinler yazar.
- Yazma stratejilerini uygular.

Oyunun Açıklaması:

Her yüzünde farklı bir nesne, duygu, durum veya eylem görsellerinin bulunduğu dokuz tane küp hazırlanır. Küplerdeki görseller basit düzeyde olmalıdır, çocuklar tarafından da çizilebilir. Hikaye küplerinin değişik türlerde oynanması mümkündür:

Birinci Tür: küpler gelişi güzel masaya atılır ve küplerin üst yüzeylerindeki görseller kullanılarak dokuz cümlelik bir hikaye oluşturulabilir. Her çocuk hikayesini kendisi yazar.

İkinci Tür: küpler bir torbaya konur ve bir öğrenci yarışmak için tahtaya çıkar. Birinci küpü çekip masaya atar ve üst yüzeydeki görselli kullanarak ilk cümlesini kurar. Ardından diğerlerini çekerek hikayesine devam eder.

Üçüncü Tür: Dokuz çocuk bir daire oluşturur. Birinci çocuk torbayı eline alır ve istediği görseli kullanarak hikayeyi başlatır. Ardından torbayı yanındaki arkadaşına verir. Her çocuk, önceki arkadaşlarının başlattığı hikayeyi devam ettirmek zorundadır. Son çocuk ise olayı bir sonuca bağlar.

Hikayeler oluşturulmadan önce çocuklara cümle kurma konusunda özgür oldukları ifade edilmelidir. Önemli olan noktanın hikayenin anlamsal bütünlüğü olduğu vurgulanmalıdır. Hikaye absürt bir şekilde de ilerleyebilir. Çocuklara hikayenin giriş bölümünün en fazla ilk iki cümlede olması gerektiği; ardından gelen üç, dört, beş, altı ve yedinci cümlelerin gelişme kısmı olduğu; sekizinci ve dokuzuncu cümlelerin sonuç kısmını oluşturduğu belirtilmelidir. Özellikle sekizinci ve dokuzuncu sıradaki cümlelerde hikayenin bir şekilde sonuca bağlanması gerektiği vurgulanmalıdır.

Örnek:

Şekil 14. Hikaye küpü örneği (açık hali)

Çocukların hazırlıksız konuşma yapma ve yaratıcılık becerilerini geliştirmeye yönelik olan bu oyunun hem yazılı hem de sözlü anlatım şekliyle yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılabileceği uzmanlar tarafından ifade edilmektedir.

4.31. Pazar Alışverişi

Kazanımlar:

- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde günlük hayata ilişkin temel söz varlığını tanır.
- Düzeyine uygun söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.

Oyunun Açıklaması:

Sınıftaki masalar üzerine çeşitli alışveriş reyonlarının ismi (baharatlar, temizlik ürünleri, kişisel bakım, meyveler, sebzeler, kasap, züccaciye, hırdavat, kırtasiye...) yazılır. Hazırlanan alışveriş listesindeki ürünlerin görselleri reyonlara yerleştirilir ve her reyona bir öğrenci görevlendirilir. Çocuklar arasından bir ebe seçilir. Öğretmen tarafından hazırlanan alışveriş listesi ebeye verilir. Ebe, listedeki ürünleri almak üzere reyonları gezmeye başlar. Bir reyona uğradığında listesindeki o reyonla alakalı olan bütün ürünleri almak zorundadır. Alışveriş yaptığı reyona tekrar dönemez. Ebe, reyon görevlisinden bir ürünü ister. Reyon görevlisi ise ebeye istediği ürünün görselini verir. Ebe bu şekilde listesini tamamlamaya çalışır. Ebe yanlış reyondan istediği her ürün için bir puan kaybeder. Uygun reyondan aldığı her ürün için ise bir puan kazanır.

Günlük hayatın önemli bir bölümünü oluşturan alışveriş sürecinde dil etkin bir rol oynamaktadır. Bu sebeple Türkçe sözcük dağarcığının geliştirilmesine katkı sağlayacağı konusunda görüşler bildirilen bu oyun aynı zamanda günlük hayatta Türkçe kullanımının uygulamalı olarak öğretilmesini de sağlamaktadır.

4.32. Deyim ve Atasözü Oyunu

Kazanımlar:

- Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.

- Dinlediklerinden hareketle basit tahminler yapar.
- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki sözlü olmayan mesajları tanır.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
- Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtük anlamları belirler.

Oyunun Açıklaması:

Çocuklar en fazla üç kişi olmak üzere gruplara ayrılır. Bir grup canlandırma yapmak üzere seçilir. Öğretmen, bu grubu dışarıya alır ve onlara canlandıracakları deyim veya atasözünü anlatır. Çocuklar sınıfa gelir ve canlandırma yaparlar. Canlandırma bittikten sonra öğretmen, çocuklara birkaç tane deyim veya atasözü söyler. Her grup cevabını kağıda yazar ve havaya kaldırır. Doğru cevap veren takımlar beş puan kazanır.

Atasözleri ve deyimler özellikle Türk kültürünün kazandırılmasında önemli birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple çocukların atasözleri ve deyimleri daha kalıcı öğrenebilmeleri adına bu oyunun yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılmasının faydalı olacağı uzmanlar tarafından belirtilmiştir.

4.33. Yaz Bakalım

Kazanımlar:

- Kısa metinleri okur.
- Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.
- Okuma stratejilerini kullanır.
- Türk alfabesindeki harfleri uygun biçimde yazar.
- Türkçenin yazım ve noktalama kurallarını uygular.
- Harfler, kelimeler, cümleler, satırlar arasında uygun boşluklar bırakır.
- Olayları oluş sırasına göre anlatır.
- Yazdıklarını dil ve anlatım bakımından düzenler.

Oyunun Açıklaması:

Öğretmen tarafından kısa bir hikayenin veya paragrafın cümleleri karışık bir şekilde maddeler halinde bir kağıda sıralanır. Cümlelerin öğrenci seviyesine uygun uzunlukta olması önerilmektedir. Sınıftan herhangi bir öğrenci tahtaya çıkar ve bu parçayı

arkadaşlarına dikte yöntemiyle olayın akış sırasına uygun biçimde yazdırmaya çalışır. Bu oyunun iki kazananı vardır: parçayı doğru bir şekilde sıralayıp arkadaşlarına yazdırabilen öğrenci ile en az yazım hatası yapan öğrenci.

Hem ebe olan öğrencinin hem de yazı yazan öğrencilerin kazanım elde ettiği bu oyunda Türkçenin doğru bir şekilde seslendirilmesi ve yazıya geçirilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda olay akışının düzenlenmesi gerektiği için öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerine de katkı sağlayacağı ifade edilmektedir.

4.34. Orada Ne Var?

Kazanımlar:

- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Türkiye'deki belli başlı şehirleri ve bunları simgeleyen unsurları belirtir.
- Türkiye'nin tarihî ve doğal güzelliklerini fark eder.
- Türkiye'deki belli başlı dağları ve ovaları tanıyarak harita üzerinde gösterir.
- Türkiye'deki belli başlı akarsuları, gölleri ve denizleri tanıyarak harita üzerinde gösterir.

Oyunun Açıklaması:

Oyunu oynamak üzere iki öğrenci seçilir. Bu öğrencilere öğretmen tarafından herhangi bir yer (ahır, kümes, hastane, mutfak...) söylenir. Öğrenciler sırasıyla seri bir şekilde orada neler bulunduğunu söyler. Duraksayan ya da yanlış bir şey söyleyen öğrenci oyunu kaybeder.

Örneğin:

Öğretmen: Hastanede ne var?

Birinci çocuk: Ambulans var.

İkinci çocuk: Sedyeler var.

Birinci çocuk: İlaç var.

...

Bu oyun şehir isimleri kullanılarak da oynanabilir. Şehirlerdeki tarihi ve doğal güzelliklerin öğretilip tekrar edilmesine katkı sağlayacaktır.

4.35. Yemekte Ne Var?

Kazanımlar:

- Resim ve görselleri yorumlar.
- Metin görselleri hakkında konuşur.
- Türk mutfağının zenginliklerinden örnekler verir.
- Türk mutfağını tanıyarak yaşadığı ülkenin mutfağı ile karşılaştırır.

Oyunun Açıklaması:

Öğrencilerden en az ikişerli takımlar oluşturulur. Bu takımlara Türk mutfağından bir yemeğin görseli verilir. Takımlar görselleri inceleyerek yemeğin adını ve içerisinde hangi ürünlerin kullanıldığını bir kağıda yazarlar. En fazla ürün tespit eden takım oyunu kazanır.

Oyunda kullanılacak yemek görsellerinde ürün içeriğinin kolay seçilebilir olmasına ve çeşitliliğin fazla olmasına dikkat edilmelidir. Yemeğin türüne göre gözle görülemeyen ancak ne olduğu tahmin edilebilen (tuz, baharat, şeker, un, su...) ürünler de yazılabilir. Tek bir yemek kullanılabileceği gibi bir sofraya görseli de kullanılabilir ve sofradaki yiyeceklerin adları öğrenciler tarafından tespit edilir.

Öğretmenler arasında görüş birliğine varılmamasına rağmen bu oyunun Türkçe yemek adlarının ve içeriklerinin öğretilmesinde, Türk yemek kültürünün tanıtılması noktasında faydalı olacağı öğretmenlerin çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir.

4.36. İsim, Şehir, Hayvan

Kazanımlar:

- Yazmaya hazırlık yapar.
- Türk alfabesindeki harfleri uygun biçimde yazar.
- Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Formları, yönergelere uygun şekilde doldurur.
- Türkiye'nin belli başlı şehirlerini tanır.
- Türkiye'nin iklim özelliklerini ve belli başlı tarım ürünlerini fark eder.

Oyunun Açıklaması:

Her çocuk bir kağıda isim, şehir, hayvan, bitki, eşya sütunlarını hazırlar. Daha sonra öğretmen tarafından bir harf belirlenir ve bu harfle başlayan kelimeler sütunlara yazılır. Ancak bu oyunda çocuklar hem Türkçe hem de buldukları ülkenin dilini kullanacaktır. Örneğin; bu oyun Almanya’da oynanıyorsa bir Türk bir de Alman ismi bulunmalı, bir Türkiye’den bir de Almanya’dan şehir yazılmalıdır.

Geleneksel Türk çocuk oyunlarından olan “isim, şehir, hayvan” oyununun iki dilli bir şekilde oynanmasıyla çocukların zihinlerinde daha kalıcı kavram şemaları oluşturulacağı ifade edilerek yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılabileceği görüş birliğiyle belirtilmiştir.

4.37. Pandomimle Anlatıyorum

Kazanımlar:

- Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki sözlü olmayan mesajları tanır.
- Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

Oyunun Açıklaması:

Bir torba içerisine meslek adlarının, eylemlerin, spor veya sanat dallarının yazılı olduğu kağıtlar konur. Sınıf 4-5 kişilik gruplara ayrılır. Sırası gelen grup pandomim yapması için bir öğrenciyi seçer ve o öğrenci grup arkadaşlarına anlatım yapmak üzere sahneye çıkar. Torbadan bir kağıt seçer ve kağıttaki yazılı olan mesleği, eylemi, spor ya da sanat dalını arkadaşlarına anlatmaya başlar. Arkadaşları doğru tahminde bulunursa grup bir puan kazanır. Bu oyunda pandomim sanatının nasıl yapıldığının ve kurallarının neler olduğunun kavranması için ünlü pandomim sanatçısı Ünal Pekel’in mesleklerle ilgili pandomim gösterisi izletilebilir.

İletişimde beden dilinin de kullanılabileceğini gösteren bu oyunun çocukların sözsüz iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte Türkçedeki meslek adları, eylemler, spor ve sanat dallarının daha kalıcı bir şekilde öğrenilmesi kolaylaşacaktır.

4.38. Döndür Dilini

Kazanımlar:

- Türkçedeki sesleri doğru olarak seslendirir.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.

Oyunun Açıklaması:

Öğrenci sayısı kadar kağıda tekerlemeler yazılır. Bu tekerlemeler kısa ve ses tekrarlarının yapıldığı tekerlemelerden olmalıdır. Her öğrenci rastgele bir kağıt seçer ve seçtiği kağıttaki tekerlemeyi hata yapmadan arkadaşlarına okumaya çalışır. Her öğrencinin tekerlemeyi bir kere içinden okuma hakkı vardır. Hata yapmadan okuyabilen öğrenci 1 puan kazanır. Herkes tekerlemesini okuduktan sonra kağıtlar toplanır ve tekrardan rastgele dağıtılır.

Her dilde olduğu gibi Türkçede de kendine özgü sesler ve söyleyiş biçimleri vardır. Temel dil becerilerinden konuşma becerisinin daha etkili olabilmesi için Türkçe telaffuzun doğru bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Bu etkinlik öğrencilerin Türkçe telaffuz bozukluklarının giderilmesine ve daha akıcı bir konuşma kazandırılmasına katkı sağlayacaktır.

4.39. Meydan Okuyorum

Kazanımlar:

- Türkçedeki sesleri doğru olarak seslendirir.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur.

Oyunun Açıklaması:

Sınıf iki gruba ayrılır. Gruplara ses tekrarlarının yapıldığı tekerlemelerden oluşan bir liste verilir. Her iki grubun tekerlemeleri farklı olmalıdır. Tekermeler listeden makasla kesilir. Ardından oyun başlatılır. Meydan okuyacak takım kurayla belirlenir. Daha sonra bu takım kendi tekerlemelerinden birini seçer ve karşı takıma gönderir. Karşı takımın ilk oyuncusu bu tekerlemeyi hata yapmadan okuyabilirse takım olarak 5 puan kazanırlar. Ancak hata yaparlarsa bir oyuncu gönüllü olup “Bu tekerlemeyi ben hatasız bir şekilde okuyabilirim” diyebilir ve bunu başarırse takımına 2 puan kazandırır. Gönüllü olan oyuncu da hata

yaparsa meydan okuyan takım 5 puan kazanır. Sıra diğer takıma geçer ve onlar da aynı şekilde karşı takıma bir tekerleme gönderir. Tekerlemeler bitene kadar oyun oynanır. Oyun sonunda en fazla puan kazanan takım oyunu kazanmış olur.

Türkçenin ses, vurgu ve tonlama özelliklerini çocuklara daha iyi kazandırabilmek adına tekerlemelerin oyun içerisinde kullanılmasının son derece önemli olduğuna vurgu yapan öğretmenler, bu oyunun yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılabileceğini ifade etmektedirler.

4.40. Ne Denir?

Kazanımlar:

- Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Olayları oluş sırasına göre anlatır.
- Bir konuya ilişkin kısa metinler yazar.
- Yazılarını bir ana fikir etrafında oluşturur.
- Çerçevesi belirli bir konu hakkında karşılıklı konuşur.
- Konuşmalarında vurgu ve tonlama yapar.
- Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.

Oyunun Açıklaması:

Sınıfta birkaç kişilik gruplar oluşturulur. Her grup önüne kağıt kalem çıkarır. Bir torbaya günlük hayatımızdaki önemli olaylar ve durumların yazılı olduğu kağıtlar konur. Torbadaki kağıtlarda bir yakını kaybetme, evlenme, yeni bir ev alma, çocuk sahibi olma, yolculuğa çıkma gibi durumlar yazmaktadır. Gruplar bu torbadan rastgele bir kağıt seçerler. Daha sonra o durumla alakalı diyalog yazmaya başlarlar. Oyundaki temel amaç çocuklara bu durumlarla karşılaştığımızda karşıımızdaki insanlara ne gibi dilek ve temennilerde bulunduğumuzu kazandırabilmektir. Diyaloglar hazırlandıktan sonra her grup canlandırma yaparak örnek durumu arkadaşlarına anlatır.

Sosyal hayatta sıklıkla karşıımıza çıkan olay ve durumlarla ilgili kalıplaşmış Türkçe cümlelerin çocuklara öğretilmesi noktasında aktif bir öğrenme ortamı sunan bu oyunun yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılabileceği uzmanlar tarafından ifade edilmektedir.

4.41. Aç Kapıyı Bezirgan Başı

Kazanımlar:

- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Çerçevesi belirli bir konu hakkında karşılıklı konuşur.

Oyunun Açıklaması:

Geleneksel Türk çocuk oyunlarından olan bu oyunda iki ebe seçilir. Ebeler sayısmaca veya kura yöntemiyle seçilebilir. Ebeler bezirganbaşı görevindedir. Diğer çocuklar ise kervancı rolünü üstlenirler. Oyunun iyi kavranabilmesi için ilk turda ebelerden biri öğretmen olabilir. Ebeler karşılıklı durarak iki elleriyle de el ele tutuşarak kapıyı kapatmış olurlar. Kervancılar ise ebelerin karşısında tek sıra halinde dizilirler.

Ebeler, oyun başlamadan önce kendi aralarında bir şifre belirlerler. Bu şifrenin konusunu kervancılara söylerler. Örneğin; sebze ve meyve. Ebelerden biri sebzeleri, diğeri ise meyveleri temsil etmektedir.

En önde olan çocuk ebelerin yanına gelir ve aralarında şu konuşma geçer:

Kervancı: Aç kapıyı bezirganbaşı, bezirganbaşı.

Bezirganbaşı: Kapı hakkı ne verirsin, ne verirsin?

Kervancı: Arkamdaki yadigar olsun, yadigar olsun.

Ardından kapı açılır ve ebeler her bir kervancının geçişinde sırasıyla şu sözleri söylerler:

Bir sıçan,

İki sıçan,

Üçüncüsü kapana kapan.

Üçüncü çocuk iki ebenin kolları arasına sıkışır. Ardından ebeler çocuğa sorularını usulca sorarlar:

- Meyve mi söyleyeceksin, sebze mi?

Çocuk bir şeyi tercih eder ve onunla ilgili bir kelime söyler:

- Sebze. Ispanak.

Ebelerden sebze kim temsil ediyorsa çocuk onun arkasında sıraya geçer. Oyun kaldığı yerde yeniden başlar ve bütün oyuncular tarafını seçene kadar devam eder. Takımlar oluştuktan sonra ortaya bir çizgi çekilir ve iki takım karşılıklı olarak sıraya geçer. Herkes önündekinin belinden tutar ve bu şekilde takımlar birbirlerini çekmeye başlar. Amaç rakip takımını çizgi dışına çıkarmaktır.

TTKD için uyarlanan bu oyunda sadece sebze ve meyvelerin dışında kazanım ve konulara göre değişiklikler yapılabilir:

Doğal Güzellikler – Tarihi eserler

Nehirler – Göller – Dağlar

Yazarlar – Şairler

Milli Bayramlar – Dini Bayramlar

4.42. Arapsaçı

Kazanımlar:

- Sesleri karşılayan harfleri ayırt eder.
- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.

Oyunun Açıklaması:

Çocuklar daire şeklinde sıralara veya sandalyelere otururlar. Sayışmaca yoluyla oyunu başlatacak oyuncu seçilir. Oyunda kullanılacak olan malzeme bir yumak iptir. Bu ip oyunu başlatan oyuncunun elindedir. Oyuncu elindeki ipin ucunu tutar ve ip elinden çıkmayacak şekilde yumağı bir arkadaşına atar. Yumağı atarken bir kelime söyler. Yumağı tutan oyuncu aynı şekilde ipten tutarak yumağı başka bir arkadaşına atar. Yumağı atarken ilk söylenen kelimenin son harfiyle başlayan bir kelime söylemek zorundadır. Oyun bu şekilde devam eder ve çocukların ortasında karmakarışık ip ağı örülür. Yumak bitene kadar veya arapsaçı yoğunlaşana kadar oyuna devam edilir. Daha sonra öğretmenin de yardımıyla sıra sıra ipler yumağa sarılmaya başlanır.

Bu oyunda oyuncunun oyun dışına çıkması söz konusu değildir. Hata yapan oyuncuya ipuçları verilerek doğruya ulaşması sağlanır. İpin ucunu kaçıran oyuncuya öğretmen veya oyun dışında olan herhangi biri tarafından yardım edilebilir.

4.43. Piramit Cümle

Kazanımlar:

- Türkçenin kurallarına uygun anlamlı cümleler yazar.
- Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.
- Yazdıklarını dil ve anlatım bakımından düzenler.

Oyunun Açıklaması:

Sınıf dört beş kişilik gruplara bölünür. Her gruba pet bardak, kağıt, makas ve yapıştırıcı bant verilir. Oyunda her grup küçük kağıt parçalarına birer kelime yazar ve bunları pet bardakların üzerine yapıştırır. Bu pet bardaklarla daha sonra piramit yapılacaktır. Piramidin her katında anlamlı bir cümle olmak zorundadır ve bu cümle en tepedeki yüklem farklı öğelerle genişletilmiş hali olmalıdır. Bardaklar hazırlandıktan sonra piramit oluşturulur. En yüksek piramidi yapan grup oyunu kazanır.

Bu oyunda anlamlı ve kurallı cümle kurulmasına dikkat edilmelidir. Hız ve becerinin de önemli bir yere sahip olduğu bu oyunda işbirliği yaparak çalışmanın ve Türkçe iletişim kurmanın kazandırılması hedeflenmektedir.

4.44. Sakın Söyleme

Kazanımlar:

- Bir etkinliğin ya da işin aşamalarını anlatan sözlü yönergeleri uygular.
- Çerçevesi belirli bir konu hakkında karşılıklı konuşur.

Oyunun Açıklaması:

Oyunu oynamak üzere iki öğrenci seçilir. Bu öğrencilerden biri soru soracaktır diğeri ise sorulan soruyu cevaplayacaktır. Oyunun kuralı ise cevaplayan öğrencinin önceden belirlenmiş herhangi bir kelimeyi (evet, hayır, değil, tabi, tamam, olur, olmaz...) asla kullanmayacak olmasıdır. Bu oyunda hızlı soru sormak karşı tarafın hata yapmasında çok etkili olduğu için öğrencilerin seviyesi hızlı ve uygun soru sormaya elverişli değilse soruları öğretmenin sorması önerilmektedir.

Bu oyunun derslerde kullanılmasıyla çocukların tek kelimedenden oluşan onay, ret, destekleme gibi ifadelerden kaçınarak kurallı ve açıklayıcı cümle kurmaları teşvik edilecektir.

4.45. Çiz Bakalım

Kazanımlar:

- Resim ve görselleri yorumlar.
- Metin görselleri hakkında konuşur.
- Renkleri tanıır ve görsellerde kullanır.
- Basit sözlü yönergeleri uygular.

Oyunun Açıklaması:

İkişer kişilik takımlar oluşturulur. Takımlardaki bir öğrenci çizici diğer öğrenci ise anlatıcıdır. Her takımın anlatıcısına bir resim verilir. Bu resim manzara, hayvan, nesne gibi kolay çizilebilmelidir. Anlatıcı çiziciye resmi betimleyecek ve çizici de bu resmi bir kağıda boya kalemleri kullanarak çizecektir. Oyunda resimlerin güzelliğinden çok anlatılan resimle uygunluğuna dikkat edilmelidir. Resmini eksiksiz bir şekilde tamamlayan ilk takım oyunu kazanır.

Bu oyunun, anlatıcı ve çizim yapan öğrencinin görsel okuma ve anlatılanları uygulama becerilerini geliştireceği düşünülmektedir.

Örnek resimler:

Şekil 15. Manzara 1. (<https://www.enkolaybilgi.com/15-adet-en-kolay-cizilen-manzara-resmi/> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 16. Manzara 2 (<https://www.enkolaybilgi.com/15-adet-en-kolay-cizilen-manzara-resmi/> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 17. Manzara 3 (<https://www.enkolaybilgi.com/15-adet-en-kolay-cizilen-manzara-resmi/> sayfasından erişilmiştir.)

Şekil 18. Manzara 4 (<https://www.enkolaybilgi.com/15-adet-en-kolay-cizilen-manzara-resmi/> sayfasından erişilmiştir.)

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Dünyanın çeşitli yerlerindeki Türk nüfusunun gün geçtikçe artması yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminin daha fazla önem kazanmasında etkili olmuştur. Yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi yarım asırlık bir zaman zarfında başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde halen yürütülmektedir. Türkçe ve Türk kültürü derslerinin uzun yıllardır yürütülmesi bu dersin verimliliğinin değerlendirilmesini ve mevcut uygulamalardaki aksaklıkların giderilmesi gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından zaman zaman program ve ders kitabı güncellemeleri yapılmaktadır. Diğer yandan alanın uzmanları da kaynak niteliği taşıyan çalışmalarıyla araştırmacılara rehberlik etmektedir. Bu çalışmalar değerlendirildiğinde TTKD'nin istenilen verimliliği sağlayamadığı tespit edilmiştir. Yıldız (2013)'ın da belirttiği üzere verimliliğin düşük olmasında ilgili ülkelerin eğitim politikaları, TTKD'nin statüsü ve ders materyallerinin yetersizliği gibi durumlar etkili olmaktadır. Benzer çalışmalarda da çocukların TTKD'ye karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlayacak etkinlik ve materyallerin kullanılmasının önemi vurgulanmaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkılarak TTKD'nin daha verimli bir şekilde işlenebilmesi ve Türkçeye karşı öğrenciler tarafından olumlu tutum geliştirilebilmesi için bu çalışmada 45 eğitici oyun ve etkinlik hazırlanmıştır.

Bu çalışma kapsamında hazırlanan 16 oyun okuma becerilerini, 30 oyun konuşma becerilerini, 12 oyun dinleme becerilerini, 12 oyun yazma becerilerini ve 17 oyun da Türk kültürü kazanımlarını bünyesinde barındırmaktadır. Etkinlikler oluşturulurken 2009 ve 2018 yıllarına ait Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Programı esas alınmıştır.

Etkinliklerin hazırlanma sürecinde yurt dışında görev yapmakta olan öğretmenlerle görüşmeler yapılarak alanın ihtiyaç ve beklentileri tartışılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen sonuca göre sınıflarda öğrenciler arasında kayda değer seviye farklılıklarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerdeki ortak görüşe göre bu farklılık etkinliklerin uygulanma sahasını sınırlandıracaktır. Bu sebeple etkinlikler herhangi bir sınıf düzeyinde kategorize edilmemiştir. Etkinlikler aynı amaca hizmet eden ancak farklı seviyelerde farklı biçimde ifade edilmiş kazanımları bünyesinde barındırmaktadır. Uygulama aşamasında etkinliklerin seçimi öğretmenlerin tercihlerine bırakılmıştır.

Eğitimde oyunların kullanılması çocukların aktif bir şekilde eğitim sürecine katılmalarını sağlamaktadır. Bu süreçte dil yoğun bir şekilde kullanılmakta ve çocukların iletişim becerileri gelişmektedir. Oyun oynama esnasında özellikle konuşma becerisinin ön planda olduğu göz önünde bulundurularak çalışmamızda konuşma becerilerine yönelik oyun ve etkinliklere ağırlık verilmiştir. İlgili oyunlar günlük hayatta çocukların ihtiyacı olan temel konuşma becerilerini ve söz varlığını geliştirmeye yöneliktir. Varan (2017), ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin zihinsel sözlük gelişimlerinde eğitici oyunların etkisini araştırmış ve araştırmanın sonucunda eğitici oyunlarla kelime öğretiminin çocuklardaki zihinsel sözlük gelişimine olumlu katkı sağladığını ortaya koymuştur. Bu sebeple oyun ve etkinlikler kelime öğretimini içeren kazanımlar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bununla birlikte çocukların iki dilli olmaları sebebiyle ortaya çıkan telaffuz bozukluklarının giderilmesi için oyunların içerisinde sayısmacalara ve tekerlemelere yer verilmiştir. Tekerlemeler vasıtasıyla Türkçenin ses özelliklerinin çocuklara kazandırılması ve telaffuz bozukluklarının giderilmesi hedeflenmektedir. Tekerlemelerin bir dil gelişim aracı olarak önemine vurgu yapan Ungan (2009), çocukların tekerlemelerle hem öğrenen hem öğretan, hem eğlenen hem de eğlendiren rol üstlenerek sosyal ortam içerisinde dil gelişimine katkı sağlanacağı görüşündedir.

Dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli basamaklardan biri de dinleme becerilerinin hedef kitleye kazandırılmasıdır. Çocuklar oyun oynarken rekabet ortamında ve kısıtlı zaman diliminde rakip takımın veya takım arkadaşlarının anlattıklarını düzgün bir şekilde anlamak zorundadır. Bu sebeple dinlemeye daha fazla odaklanırlar ve dinleme becerilerine ait kazanımlar bu yolla daha kolay bir şekilde çocuklara kazandırılabilir. Baştuğ (2015), yapmış olduğu deneysel bir araştırmada oyunlarla birlikte dikte kullanımının öğrenciler üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktadır. Bu sebeple dinleme becerilerine yönelik hazırlanan oyunlarda dikte yönteminin kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Okuma becerilerini geliştirmeye yönelik oyunlar çocukların özellikle kelimeleri doğru okumalarını ve okuduklarını anlamalarını sağlayacak etkinliklerden oluşmaktadır. Çocuklar bu oyunlarda gerek rakipleriyle gerek takım arkadaşlarıyla okuduklarına yönelik iletişim kurmak zorunda oldukları için okuma-anlama becerileri ilgili oyunlarla gelişecektir.

Yurt dışında yaşamakta olan Türk çocuklarının buldukları ülkenin dili ve Türkçe arasındaki sözcük ve cümle yapısı farklılıkları Türkçe ve Türk kültürü derslerinde ele alınan önemli konulardan biridir. Bu sebeple yazma becerileri kazanımlarını içeren oyunlarla Türkçe söz varlığı, sözcük ve cümle yapıları çocuklara eğlenceli bir şekilde öğretilmektedir.

Oyunlar içerisinde temel dil becerilerinin yanında yurt dışındaki Türk çocuklarına kazandırılması gereken Türk kültürü kazanımlarına da yer verilmiştir. Türkiye'nin kültürel, tarihî, coğrafi ve turistik özelliklerinin yer aldığı kazanımlar 17 oyunun içerisinde diğer dil becerilerine ait kazanımlarla birlikte yer almaktadır. Bu oyunlar vasıtasıyla yurt dışındaki Türk çocukları kültürel anlamda Türkiye ile bağlarını güçlendirecek ve ana vatanlarına karşı aidiyet duyguları gelişecektir.

Yurt dışında görev yapmakta olan 9 Türkçe öğretmeni ve 5 alan uzmanıyla yapılan görüşmeler sonucunda oyunlar uzman görüşü değerlendirme formunda belirtilen kriterlere göre değerlendirilmiş ve yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılmasının uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bu kriterler sonucunda oyunların sahip oldukları özellikler şöyledir:

- Türkçe ve Türk kültürü dersi kazanımlarına uygundur.
- MEB genel amaçlarına uygundur.
- Türk kültürünün aktarılmasında kullanılabilir.
- Çocukların dil gelişimine katkı sağlar.
- Çocukların seviyelerine uygundur.
- Sınıfta uygulanabilirliği yüksektir.
- Öğrencilerin Türkçe ve Türk kültürü dersine olumlu tutum geliştirmesinde etkilidir.
- Türkçe iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlar.
- Türkiye'deki sosyal hayat ve toplum yapısı hakkında bilgi verir.
- Türk kültürü, tarihi ve coğrafyasına karşı ilgi uyandırır.

5.2. Öneriler

Türkçe ve Türk kültürü derslerinin daha verimli bir şekilde yürütülmesinde öğretmen-öğrenci ilişkisi ve öğrencilerin kendi aralarındaki sosyal iletişim önemli bir faktördür. Bu sebeple sınıf ortamındaki etkileşimin artırılması ve sosyal etkinliklerin zenginleştirilmesi gerekmektedir. Eğitimcilerin bu alandaki bilgi ve becerilerini artıracak hizmet içi eğitimler verilmelidir.

Öğrencilerin Türkçe ve Türk kültürü dersine yönelik olumlu tutum geliştirebilmeleri için eğitim öğretim faaliyetlerinde öğrencinin merkezde olacağı ve aktif bir şekilde derse katılımını sağlayacak etkinlikler T.C. MEB tarafından planlanmalı ve sistematik bir biçimde bu etkinlikler yürütülmelidir.

TTKD kitaplarının içeriği eğitici oyun ve etkinliklerin kullanımına imkan sunacak nitelikte geliştirilmelidir. Eğitimcilerle ilgili oyun ve etkinliklerin uygulanışı ile ilgili rehber niteliğinde ayrı bir etkinlik kitabı hazırlanabilir.

Derslerde kullanılacak oyun ve etkinlikler ülkeler bazında özelleştirilebilir ve ilgili ülkenin sosyal ve kültürel özellikleriyle bağdaştırılabilir. Bu sayede sosyal uyum ve etkileşime yönelik kazanımlar daha verimli bir şekilde öğrencilere verilebilir.

Dil becerilerinin gelişmesinde sosyal ve fiziksel etkileşimin gücü göz ardı edilemez. Ancak eğitimde teknolojinin kullanılması bulunduğumuz çağın bir zorunluluğu haline gelmiştir. Oyun ve etkinliklerin ders saatleri dışında da öğrenciler tarafından uygulanabilmesi için ilgili kazanımlar çerçevesinde sanal platformlarda da oyun ve etkinliklerin hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akandere, M. (2013). *Eğitici okul oyunları*. Ankara: Nobel.
- Akın F. A., Atıcı B. (2015). Oyun tabanlı öğrenme ortamlarının öğrenci başarısına ve görüşlerine etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(2), 75-102.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK.
- And, M. (1979). Çocuk oyunlarının kültürümüzdeki yeri ve önemi. *Ulusal Kültür*, 4, 42-66.
- Arnold, A. (1979). *Çocuğumuz ve oyun* (R. Muhmudoğlu, Çev.). İstanbul: Sıralar.
- Avedon, E. M. & Sutton-Smith B. (1971). *The study of games*. New York: John Wiley and Sons.
- Bakırcılık, (2013). <https://tr.pinterest.com/pin/365987907204137465/> sayfasından erişilmiştir.
- Barış, D. A., & Ece, A. S. (2015). Kültürel değerlerin aktarılmasında çocuk tekerlemeleri "Tekerlemelerimizi biliyor muyuz?". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 343-368.
- Baştuğ, S. D. (2015). *Eğitsel oyunlarla desteklenen dikte etkinliklerinin öğrencilerin dikte becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Boratav, P. N. (2016). *100 soruda Türk folkloru*. Ankara: Bilgesu.
- Bozkurt, E. (2017). *Çocuk oyunları ile değerler eğitimi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cam sanatı, (2019). <https://www.ustamgeliyor.com/blog/cam-isleme-ustalari/> sayfasından erişilmiştir.

- Coşkun, H. (2008). Türkiye’de ikinci yabancı dilin oyun yoluyla etkili öğretimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 73-89.
- Çakıcı, Z. (2016). *Almanya ve Türkiye'deki anaokullarında verilen anadili eğitiminde kullanılan oyunların çocukların temel dil becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016). *DİYİH 2016 yılı raporu*. Ankara.
- Çelik, Y. (2016). *Fransa’da yaşayan iki dilli Türk çocuklarına öz düzenleyici öğretim stratejileriyle Türkçe öğretimi*. Doktora Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Çınar, A. A. (2008). *Muğla çocuk folkloru*. Muğla: Karaca.
- Çinicilik, (2012). <http://anadoluelsanatlari.blogspot.com/2012/12/cinicilik.html> sayfasından erişilmiştir.
- Çorapçılık sanatı, (2012). http://www.unutulmussanatlari.com/2012/07/corapclk_30.html sayfasından erişilmiştir.
- Çömlekçilik, (2015). <https://www.neoldu.com/comlek-sanati-8338h.htm> sayfasından erişilmiştir.
- Demir, N. (2014). *Dil, tarih, kültür ve edebiyat araştırmaları-II*. Ankara: Edge Akademi.
- Demircilik, (2012). http://www.unutulmussanatlari.com/2012/07/demircilik_55.html sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: MEB.
- Dokumacılık sanatı, (2014). <https://www.hakkindabilgi.org/denizlide-dokumacilik-hakkinda-kisa-bilgi/> sayfasından erişilmiştir.
- Dönmez, N. B. (1992). *Oyun kitabı*. İstanbul: Esin.
- Ebru sanatı, (2020). <https://www.zingat.com/blog/ebru-sanati-ile-evinizi-renklendirin/> sayfasından erişilmiştir.
- Ergin, M. (1989). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Esen, M. A. (2008). Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş Ahıska oyunları. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXI(2), 357-367.

- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi* (A. Dönmez, N. Çelen & B. Onur, Çev.). İstanbul: İmge.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine, *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Gümüştas, N. (2010). *Geleneksel çocuk oyunlarından çağdaş eğitimde yararlanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürbüz, D. Ö. (2016). Geleneksel çocuk oyunları ve eğitimsel işlevleri: Emirdağ örneği. *Turkish Studies*, 11(16), 529-564.
- Gürsoy A. Arslan M. (2011). Eğitsel oyunlar ve etkinliklerle yabancılara Türkçe öğretim yöntemi. *Ist International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics*, 177-185.
- Gürün, O. A. (1984). *Çocuğumuzu tanıyalım*. İstanbul: İnkılâp.
- Güzel, A. (1987). *Orta Avrupa'ya göç eden Türk iş gücü ve Türk çocuklarının eğitim kültür meselesi*. Türkoloji Çalışmaları ve Federal Almanya'daki Türk Çocuklarının Eğitim Kültür Problemleri Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Güzel, A. (2014). *İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: Akçağ.
- Huizinga, J. (2006). *Homo ludens*. İstanbul: Ayrıntı.
- Huizinga, J. (2018). *Homo ludens: oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme (İ. Mutlu, Çev.)*. Eskişehir: Dorlion.
- İlyasoğlu, N. (2007). *Effect of Bilingualism on Inhibitory Control and Theory of Mind Development*. Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- İnce, B. (2013). *Konuşma. I. Avrupalı Türkler Anadili Eğitimi Çalıştayı*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Kaplan, M. (1989). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergah.
- Karaağaç, G. (2011). Bireysel iki dillilik ve toplumsal iki dillilik. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 717, 222-228.
- Karakaya, M. (1989). Yatağan çocuk oyunları. *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu'nda sunulan bildiri*, 337-340.

- Keçecilik, (2013). <https://www.renklinot.com/soru/eski-meslekler-ve-resimleri-nelerdir> sayfasından erişilmiştir.
- Kıldan, A. O. (2001). *Oyunun çocukların gelişim özelliklerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, S. E. (2012). *Yabancılara Türkçe öğretiminde eğitici oyunlarla dil becerilerinin geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Korucu S., Kurtlu Y. (2016). Türkçe öğretmenlerinin Türkçe derslerinde eğitsel materyal olarak oyun ve oyuncak kullanımına yönelik görüş ve önerileri. *Turkish Studies*, 11(9), 539-558.
- König, G. (1987). *İki dillilik, tanımı, türleri, dilbilimin dünü, bugünü, yarını*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Lee, W.R. (1986). *Language teaching games and contests*. China: Oxford University.
- Manço, B. (1988). Nane limon kabuğu. *Ful aksesuar'88 Manço: sahibinden ihtiyaçtan* [CD] içinde. İstanbul: Emre Plak.
- Manzara resimleri, (2020). <https://www.enkolaybilgi.com/15-adet-en-kolay-cizilen-manzara-resmi/> adresinden erişilmiştir.
- MEB (2009). *Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Seviyeler)*. Ankara: MEB.
- MEB (2018). *Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler)*. Ankara: MEB.
- Oyacılık, (2017). <https://tr.pinterest.com/pin/842173199041057105/> sayfasından erişilmiştir.
- Oymacılık, (2017). <https://www.sondakika.com/haber/haber-yarim-asirdir-ahsap-oyuyor-9399773/> sayfasından erişilmiştir.
- Önal, M. N. (2002). Türkçe'nin eğitimi ve öğretiminde oyun tekerlemelerinin yeri ve önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Güz(9)*, 1-17.
- Özdemir, E. (1983). Anadili öğretimi. *Türk dili, Özel Sayı*, 21.
- Özdemir, N. (2006). *Türk çocuk oyunları I-II*. Ankara: Akçağ.

- Özhan, M. (1997). *Türkiye’de çocuk oyunları kültürü*. Ankara: Feryal.
- Pektaş, H. Ö. (2017). Geleneksel çocuk oyunlarının modern eğitimde kullanılması. *Journal of International Social Research*, 10(49), 478-490.
- Samur, İ. (1983). *Eğitici öğretici oyunlar*. İstanbul: Remzi.
- Sun, M., Seyrek, H. (1997). *Okulöncesi eğitiminde oyun*. İzmir: Müzik Eserleri.
- Şen, Ü. (2015). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi ve materyal tasarımı (Belçika Örneği)*. Ankara: Edge.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Rengarenk.
- Tevetoğlu, T. (2007). Dilli düdük. *Metamorfoz* [CD] içinde. İstanbul: Doğan Music.
- Tokdemir, A. (1997). *Dil edinimi ve yabancı dil*. Ankara: Sam.
- Tokdemir, A. (1997). *Dil edinimi ve yabancı dil*. Ankara: Sem.
- Tören, A. (2011). *Erzincan’dan derlenen çocuk oyunlarının çocuk eğitimindeki yeri*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Ungan, S. (2009). Dil gelişim aracı olarak tekerlemeler. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2/1, 217-225.
- Unutulan oyunlar, (2018). <https://www.ourboox.com/books/unutulan-oyunlar-4/sayfasından-erişilmiştir>.
- Uzun, L. S. (2011). *İki dilli ortamda ana dili öğretiminin dilbilimsel temelleri*. Göçmen Topuluklarının Eğitim ve Anadil Öğrenim Arayışları, Bakış Açıkları, Uygulamaları ve Sonuçları Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri.
- Ünalın, Ş. (2004). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel.
- Varan, S. (2017). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin zihinsel sözlüğünü geliştirmede eğitsel oyunların etkisi*. Yüksek Lisan Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Wright, A., Bettridge, D. and Buckby, M. (2005). *Games for language learning*. New York: Cambridge University.

- Yaman, B. (2005). Senaryo tabanlı öğrenme yaklaşımına(stöy) dayalı eğitimde drama yönteminin, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama başarılarına etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 465-482.
- Yıldız, C. (2013). Almanya’da ana dili olarak Türkçe öğretimine ilişkin öğrenci görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 1083-1113.
- Yıldız, V. (1997). *Okul öncesi eğitimde oyunun kullanılması*. Nasıl Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler Eğitim Sempozyumu’nda sunulan bildiri, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yörükoğlu, A. (1986). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası.
- Yücel, A. S. & Gündoğdu, C. (2012). *İlköğretim ve ortaöğretimde geleneksel çocuk oyunları*. Ankara: Nobel.

EKLER

Ek 1. Etkinliklerde kullanılacak Tekerleme ve Sayısmaca Örnekleri

Gökten bir kuş uçar

Kanatları kebab pişer

Bu uşaklık gelir geçer

Gelin uşak oynayalım (Caferoğlu, 1994, s. 80)

Masal masal maliki

Tırnağı var on iki

Tırnağında beni var

Pembe güzel teni var (Çiçeklioğlu, 1966, s. 27)

Leylek leylek lekirdek

Hani bana çekirdek

Çekirdeğin içi yok

Sarı kızın saçı yok (Uyguner, 1957, s. 1503)

Elmalar yedi buçuk

Yesinler çoluk çocuk

Karpuz kestim kan çıktı

Ayşe oyundan çıktı (Dirim, 1998, s. 54)

Eveleme debeleme

Halbur dedim

Hulbur dedim

Sen gir dedim

Sen çık dedim (Dor, 1998, s. 109)

Elim elim epelek
Elden çıktı kepenek
Kepenein ucu yok
Süleymanın saçı yok
Bindim deve boynuna
Sürdüm Halep yoluna
Halep yolu şambazar
İçinde ayı gezer
Ayı beni korkuttu
Yüreğimi burkuttu (Çiçeklioğlu, 1966, s. 32)

Bir iki üç
Ebelik güç
Sonra dört beş
Haydi kardeş
Altıya geç
Oyunu seç
Yediye gel
İp ne güzel
Bul sekizi
Eş al bizi
Dokuzla on
Oyuna kon (Dor, 1998, s.11)

Ebeleme debeleme

El kuş del kuş

Ebelik pek hoş (Gökşen, 1956, s. 368)

Dolapta pekmez

Yala yala bitmez

On kilo sana

Yirmi kilo bana

Ayşecik cik cik

Fatmacık cık cık

Sen bu oyundan çık (Dirim, 1998, s. 48)

Bir cam,

İki cam,

Üç cam,

Dört cam,

Beş cam,

Altı cam,

Yedi cam,

Sekiz cam,

Dokuz cam,

On cam,

Mor cam,

Bu da benim amcam (Talat, 1931, s. 158)

Üşüdüm üşüdüm
Daldan elma düşürdüm
Elmamı yediler
Bana cüce dediler
Cücelikten çıktım
Beyoğlu'na gittim
Beyoğlu hasta
Çorbası tasta
Püskülü mavi
İnadına kavi
Gel çık, bal çık
Sen çık (Akyüz, 1977, s. 25)

Bir armut kestim
Tavana astım
Tıp dedi düştü
Kargalar uçtu
Ablam yoğurt getirdi
Kedi burnunu batırdı
Bu kediyi ne yapmalı?
Minareden atmalı
Minarede bir kuş var
Kanağında gümüş var
Eniştemin cebinde
Türlü türlü yemiş var
Yemişimi yediler

Bana miskin dediler

Ben miskinlikten bezerim

Kapı kapı gezerim (Kıvanç, 1979, s. 13)

KAYNAKLAR

Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu dialektolojisi üzerine malzeme u*. Ankara: TDK.

Çiçekçioğlu, A. (1966). *Çocuklara en güzel tekerlemeler*. Afyon: Kanaat.

Uyguner, M. (1957). Kandıra'da çocuklardan derlenen demet. *Türk Folklor Araştırmaları*, 94, 1503.

Dirim, A. (1998). *Parmak oyunları tekerlemeler bilmeceler*. İstanbul: Esin.

Dor, R. (1998). *Comtines de Turque Türkiye sayışmaları*. İstanbul: Éditions Isis.

Gökşen, E. N. (1956). Tekerlemeler, *Türk Dili*, 54, 367-371.

Kıvanç, İ. (1979). *Mustafa Mıstık tekerlemeler*. İzmir: Büyük Yayın Dağıtım.

Talat, M. (1931). *Kastamonu çocuk oyunlarında sayılan sayılar*. Halk Bilgisi Haberleri, 19, 157-159.

Akyüz, M. (1977). *Çocuk tekerlemeleri*. Malatya: Gayret.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...